NR 5

„Polska ma przed sobą wielką pracę. Polska, ta wyśniona, wymarzona, ma wszystkie zewnętrzne cechy, któremi my, wychowani w niewoli, cieszyć się możemy: wielkie wojsko, wielkie triumfy, wielką zewnętrzną siłę, wielką potęgę, którą i wrogowie i przyjaciele szanować i uznawać, chociażby nie chcieli — muszą.

Mamy Orła Białego, szumiącego nad głowami, mamy tysiące powodów, któremi serca nasze cieszyć możemy. Lecz uderzmy się w piersi. Czy mamy dość wewnętrznej siły? Czy mamy dość tej potęgi ducha? Czy mamy dość tej potęgi materjalnej, aby wytrzymać jeszcze te próby, które nas czekają? Przed Polską leży i stoi wielkie pytanie, czy ma być państwem równorzędnem z wielkiemi potęgami świata, czy ma być państwem małem, potrzebującem opieki możnych?".

„...Czeka nas pod tym względem wielki wysiłek, na który my wszyscy, nowoczesne pokolenie, zdobyć się musimy, ...jeżeli chcemy obrócić tak daleko koło historji aby wielka Rzeczpospolita Polska była największą potęgą...".

„...i tak ją postawić w sile i mocy, w potędze ducha i wielkiej kultury musimy, aby się mogła ostać w tych wielkich, być może, przewrotach, które ludzkość czekają. Na pracę tak ciężką, ...zdaniem mojem, zdobyć się musimy. W pracy tej potrzeba umieć być ofiarnym".

JÓZEF PIŁSUDSKI.

Przemówienie w Lublinie dnia 11.I.1920 r.

(Józef Piłsudski — Pisma wybrane. Str. 184—185. Wydawnictwo kwartalnika „Zrąb" Warszawa 1932).

210

Część urzędowa.

76.

MINISTERSTWO
Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego

Warszawa.

OKÓLNIK Nr. 46

z dnia 5 kwietnia 1933 r. Nr. I. Org-2540/38/33

o ulgach kolejowych dla młodzieży szkolnej.

Ministerstwo Komunikacji rozporządzeniem z dnia 8 marca 1933 r. w sprawach taryfowych (Dz. Taryf i Zarządzeń Kolejowych z dnia 9-II. 1933 r. Nr. 14, poz. 78), zmieniło i uzupełniło obowiązujące przepisy w sprawie ulgowych przejazdów uczniowskich z ważnością *od dnia 1 kwietnia 1933 r.*

Zmiany te i uzupełnienia wyjaśnia szczegółowo okólnik Ministerstwa Komunikacji Nr. HOU 133 z dnia 13 marca 1933 r., w sprawie ulg taryfowych dla młodzieży szkolnej, jak następuje:

„I. Ulga taryfowa, przewidziana dla pojedyńczych przejazdów szkolnych (Rozdz. D-I, cz. II TOBE), przysługująca dotychczas tylko w ściśle określonych wypadkach (punkt 1 a, rozdz. D-I), *od dnia 1 kwietnia 1933 r.* w myśl rozporządzenia, ogłoszonego w Dz. T. i Z. K. z r. 1933 Nr. 14 poz. 78 będzie stosowana przy przejazdach wychowańców zakładów naukowych, których ulga powyższa dotyczy (Dodatek do Dz. T. i Z. K. z r. 1932 Nr. 17, poz. 29), *w ciągu całego roku, w dowolnym czasie, w dowolnych relacjach i dowolną ilość razy bez względu na cel podróży.*

Podstawą do stosowania ulgi służy: *zaświadczenie szkolne,* wydane przez odnośną władzę szkolną według zamieszczonego w wyżej powołanem rozporządzeniu taryfowem wzoru.

Zaświadczenie uprawnia właściciela do odbycia w okresie, wskazanym w zaświadczeniu, dowolnej ilości przejazdów za opłatą ulgową w relacjach dowolnych.

Przy wydawaniu biletów ulgowych kasa biletowa stempluje datownikiem na odwrotnej stronie rzeczone zaświadczenie, wpisuje na niem numer wydanego biletu i zwraca je okazicielowi jako dowód, uzasadniający ulgę.

W pociągu przy kontroli biletów organa kontrolne powinny jak dotychczas żądać od okaziciela zaświadczenia, dla sprawdzenia tożsamości osoby, *przedstawienia legitymacji szkolnej z fotografją (matrykułą) poświadczonej na dany rok szkolny*, przyczem legitymację taką należy uznawać *za ważną także w czasie wakacyj letnich, bezpośrednio następujących po okresie danego roku szkolnego.*

Narazie, do czasu zaopatrzenia się zakładów naukowych w zaświadczenia nowego wzoru, nie dłużej jednakże niż do 31 grudnia 1933 r. należy uznawać za ważne do uzyskania zniżki kolejowej również zaświadczenia, wydane na blankietach dotychczasowego wzoru (TOBE, wzór Nr. 1).

W zaświadczeniach tych zamiast stacji wyjazdu i przeznaczenia będą wpisywane w odpowiednich rubrykach słowa: „dowolnie".

II. Poza tem zostaje przyznane młodzieży szkolnej prawo do korzystania z miesięcznych biletów uczniowskich nie jak dotychczas tylko w ciągu roku szkolnego lecz także, w zależności od uznania przełożonej władzy szkolnej, *w okresie wakacyj letnich* na podstawie dotychczasowych zaświadczeń, które władza szkolna może wydawać na pierwsze półrocze roku szkolnego (i przedłużać je na drugie półrocze tegoż roku szkolnego) łącznie z ferjami wakacyjnemi.

III. Ponadto wymagane do uzyskania ulgi, przewidzianej dla zbiorowych wycieczek szkolnych (Rozdz. D-II, cz. II TOBE), dotychczasowe minimum 10 osób zostaje zmniejszone na 8 osób.

IV. Pozostałe wszelkie inne postanowienia, dotyczące stosowania ulg taryfowych przy przejazdach młodzieży szkolnej, zachowują nadal swą moc obowiązującą".

Powyższe podaję do wiadomości i stosowania.

Przy wydawaniu zaświadczeń na zasadach nowego rozporządzenia należy kierować się następującemi wskazówkami:

1) wydawanie zaświadczeń zgłaszającym się uczniom (słuchaczom) odbywa się zasadniczo tylko w wypadkach, gdy uczeń (słuchacz) wolny jest od zajęć szkolnych,

2) terminy ważności zaświadczeń należy określać na czas trwania odnośnych feryj lub zwolnienia ucznia (słuchacza) od zajęć szkolnych,

3) zaświadczenia według dotychczasowego wzoru są ważne do 31 grudnia 1933 r.; należy tylko wypełniać je według wskazówek, podanych w wyżej przytoczonym okólniku Ministerstwa Komunikacji,

4) zaświadczenia nowego wzoru zostaną wkrótce przygotowane przez Drukarnię Państwową i będą do nabycia w księgarniach, posiadających prawo sprzedaży świadectw i druków szkolnych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z r. 1932 Nr. 9, poz. 117).

Niniejszy okólnik należy podać do wiadomości Dyrekcyj i Kierownictw szkół podległych.

Podsekretarz Stanu
(—) *Kazimierz Pieracki.*

77.

OKÓLNIK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dn. 26 kwietnia 1933 r. Nr. 0-10788/33

do PP. Inspektorów Szkolnych oraz PP. Dyrektorów i Kierowników wszystkich szkół w Okręgu

w sprawie zalecenia współdziałania z Towarzystwem Pomocy Dzieciom i Młodzieży Polskiej w Niemczech.

Towarzystwo Pomocy Dzieciom i Młodzieży Polskiej w Niemczech, istniejące od roku 1927, organizuje corocznie kolonje letnie dla dzieci polskich z Niemiec, kursy różnego rodzaju, wycieczki do Polski, kształci jako stypendystów w polskich uczelniach, młodzież z poza granic Polski, zakłada bibljoteki i t. d. Dotychczas Towarzystwo nie posiadało swej sieci organizacyjnej; obecnie w związku z koniecznością rozszerzenie opieki nad dziećmi i młodzieżą polską w Niemczech, i co za tem idzie zwiększenie wydatków na ten cel, — Towarzystwo zamierza przystąpić do organizowania swych komitetów wojewódzkich i powiatowych, któreby miały za zadanie propagowanie werbunku członków wspierających Towarzystwo, opłacających składkę roczną w wysokości 1 złotego.

Zwracam uwagę PP. Dyrektorów, Przełożonych oraz PP. Inspektorów Szkolnych w Okręgu na godną poparcia działalność Towarzystwa

zachęcić Nauczycielstwo do wzięcia czynnego udziału w mających powstać komitetach wojewódzkich i powiatowych wspomnianego Towarzystwa.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) *K. Szelągowski.*

78.

OKÓLNIK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 27 kwietnia 1933 r. Nr. I.9341/33

do P. P. Dyrektorów, Przełożonych, Kierowników oraz Nauczycielstwa wszystkich szkół w Okręgu

w sprawie rozwoju Kół Młodzieży Polskiego Czerwonego Krzyża.

Zalecam P. P. Inspektorom Szkolnym, Dyrektorom i Kierownikom oraz Nauczycielom szkół wszystkich stopni zainteresować się Organizacją Kół Młodzieży Polskiego Czerwonego Krzyża i w miarę możności wziąć bezpośredni udział w pracy, tworząc Komisje Oddziałowe Kół Młodzieży przy miejscowych Oddziałach Polskiego Czerwonego Krzyża.

Organizacja realizuje wychowanie społeczno - obywatelskie i państwowe przez wyrabianie w młodzieży samodzielności, inicjatywy, silnej woli, umiejętności współpracy oraz uczuć humanitarnych.

Regulamin Kół obejmuje między innemi następujące zagadnienia:

1) Higjena i zdrowie (apteczki, zbieranie ziół, Komitety czystości i porządku, zagonki i t.p.).

2) Praca społeczna i pomoc potrzebującym (pomoc koleżeńska, czytelnie i bibljoteczki, opieka nad grobami poległych żołnierzy, opieka nad zwierzętami i t. p.).

3) Stosunki z Kołami w kraju i zagranicą (pierwsze mają na celu rozbudzenie miłości ku własnemu Państwu, a drugie sprzyjają pielęgnowaniu ideałów ogólno-ludzkich.

Wszelkich informacyj udziela Komisja Okręgowa Kół Młodzieży P. Cz. K., urzędująca w Wilnie, ul. Tatarska 5.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) *K. Szelągowski.*

79.

OKÓLNIK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dn. 27 kwietnia 1933 r. Nr. O.11388/33

do P. P. Dyrektorów, Przełożonych, Kierowników, Kierowniczek, Nauczycieli (lek) wszystkich szkół oraz P. P. Inspektorów Szkolnych w Okręgu

w sprawie czasopisma „Lot Polski".

Nawiązując do zarządzenia mego z dnia 18 marca 1933 roku Nr. O.7154/33 (Dz. Urz. Kurat. Okr. Szk. Wil. Nr. 4 z 1933 r. poz. 60), przypominam, że w względu na nadchodzący „X Tydzień L. O. P. P.", zbiegający się z jubileuszem X-lecia istnienia Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej o doniosłej ze stanowiska państwowego działalności Ligi i o konieczności szerzenia znajomości jej zadań i celów dla Państwa wśród najszerszych warstw młodzieży szkolnej.

Popieranie już istniejących i zakładanie nowych kół szkolnych L. O. P. P., budzenie zamiłowania do lotnictwa wśród młodzieży, zaznajamianie ze sprawą obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej, współdziałanie nad rozwojem idei Ligi wśród młodzieży szkolnej, jak również, w miarę możności, podjęcie tej akcji wśród dorosłych — winien uważać za swój obowiązek obywatelski każdy nauczyciel.

Dzięki pracy nauczycieli powinno w każdej szkole zarówno w mieście, jak i na wsi istnieć koło Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej, będące ośrodkiem uświadomienia i starszego społeczeństwa o potrzebie obrony lotniczo-przeciwgazowej.

Staraniem Zarządu Głównego L. O. P. P. wychodzi organ oficjalny p. t. „Lot Polski" — miesięcznik poświęcony lotnictwu i zagadnieniu obrony powietrznej i chemiczno-gazowej oraz bezpłatny dodatek dla młodzieży p. t. „Lot".

Czasopismo to wraz z dodatkiem okaże się pomocnem przy podejmowaniu akcji szerzenia idei LOPP.

Zamówienia należy kierować: Warszawa, Wierzbowa 9 LOPP.

Prenumerata roczna wraz z bezpłatnym dodatkiem dla młodzieży wynosi zł. 10 rocznie, półrocznie zł. 5.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) *K. Szelągowski.*

80

OKÓLNIK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 26 kwietnia 1933 r. Nr. O-8741/33

do pp. Kierowników, Kierowniczek Szkół Powszechnych oraz pp. Inspektorów Szkolnych w Okręgu

w sprawie „Święta sadzenia drzew".

Na podstawie okólnika Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 23 marca 1933 r. Nr. II-2233/33, przychylającego się do inicjatywy czasopisma „Echa Leśne" i do prośby Związku Zawodowego Leśników Rzeczypospolitej Polskiej, polecam uwzględnić w bieżącym roku szkolnym w organizacji „Święta sadzenia drzew" w sposób wydatny sprawę uświadomienia młodzieży szkolnej niespożytych wartości lasu i jego znaczenia dla ogólno-państwowej kultury, oraz pouczenia młodzieży o konieczności szanowania i ochraniania lasów.

Celem święta sadzenia drzew, jak i w szczególności ochrony lasu jest:

1) budzenie i szerzenie wśród społeczeństwa, a szczególnie wśród młodzieży szkolnej, kultu dla lasu i drzew w ogólności;

2) uświadomienie szerokich mas ludności, a zwłaszcza młodzieży szkolnej, o niespożytych wartościach lasu dla dobra ogółu i znaczeniu lasu dla kultury duchowej, fizycznej i materjalnej;

3) zachęcenie młodzieży szkolnej do pielęgnowania cnót pracowitości i oszczędności jako podstaw dobrobytu Ojczyzny i wyjaśnienie korzyści, jaką przyniesie Krajowi podniesienie drzewostanu, zwłaszcza szlachetnego;

4) pouczenie ogółu obywateli o konieczności szanowania, chronienia i opiekowania się drzewami i lasami;

5) zachęcanie do obsadzania dróg, osiedli, zalesiania nieużytków i pielęgnowania wszelkich nowopowstających zadrzewień.

Dziecko jest bardziej wrażliwe i lepiej wchłania w siebie rzucone ziarna dobrej myśli, zwłaszcza gdy bezpośrednio przyjmuje czynny udział w pracy sadzenia drzewek.

Nie będzie się ono przyczyniało do tratowania przez wypas upraw leśnych, opowie słyszane w szkole swoim rodzicom, starszym, stanie w obronie przyrody, lasu i drzewek przydrożnych, będzie we własnej zagrodzie opiekowało się sadzonemi drzewkami i pośrednio wpływało na sadzenie drzewek owocowych i t. p.

Jego stosunek do lasu ulegnie też korzystnym zmianom. Trzeba budzić w społeczeństwie zrozumienie, że ubogie, piasczyste grunty, od wieków pokryte lasami, lasami, które zdewastowane zostały podczas wojny, powinny być znowu zalesione.

Dyrekcja Lasów Państwowych w Wilnie przez swe organa leśne PP. Nadleśniczych i Leśniczych przyjmie w tej akcji jaknajczynniejszy udział i poleciła swym organom leśnym udzielać odnośnych wskazówek przy sadzeniu drzewek, przeznaczać w tym celu tereny i udzielać w tym wypadku nasion i drzewek bezpłatnie.

PP. Kierownicy(czki) szkół powszechnych, a w miastach powiatowych pp. Inspektorowie Szkolni wejdą w porozumienie z właściwemi władzami leśnymi.

Inicjatywę urządzenia świąt sadzenia drzew powinni dawać z reguły PP. Kierownicy i Kierowniczki szkół powszechnych, a w miastach powiatowych PP. Inspektorowie Szkolni.

Szczegółowe wskazania w sprawie święta sadzenia drzew, urządzania uroczystości tych przy współudziale czynników społecznych na wiosnę między 1 kwietnia a 3 maja lub jesienią między 25 września a 25 października każdego roku, składanie obowiązujących sprawozdań zawierają okólniki Ministerstwa z dnia 30 stycznia 1922 r. L. 807/I (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z dnia 16.IV.1922 r. Nr. 13 poz. 127) oraz z dnia 17 kwietnia 1923 r. Nr. 5455/III (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z dn. 15 sierpnia 1923 r. Nr. 14, poz. 129).

Z treścią wymienionych okólników zaznajomią się dokładnie pp. Kierownicy(czki) szkół przy organizowaniu święta jak i w celu składania corocznie treściwego sprawozdania o przebiegu święta i wynikach sadzenia tegorocznego i z roku poprzedniego.

Sprawozdania te mają być składane przez pp. Kierowników(czki) szkół P. Inspektorowi Szkolnemu **do dn. 1 lipca** każdego roku.

PP. Inspektorowie Szkolni dopilnują wykonania tego zarządzenia i złożą sprawozdanie Kuratorjum ze święta sadzenia drzew w powiecie corocznie **do dn. 31 sierpnia** jako oddzielną część ogólnego rocznego sprawozdania.

Organizacja tego święta w ogólnych zarysach winna być utrzymana w ramach, wskazanych w przytoczonych okólnikach Ministerstwa z jaknajszerszem wykorzystaniem współdziałania Leśników państwowych i prywatnych, których współpracę Związek Leśników zapewnił.

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) *K. Szelągowski.*

81.

OKÓLNIK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 25 kwietnia 1933 r. Nr. O-11250/33

do PP. Dyrektorów, Przełożonych, Kierowników, Inspektorów Szkolnych oraz PP. Nauczycieli(ek) śpiewu i muzyki wszystkich szkół w Okręgu

w sprawie Zjazdu nauczycieli śpiewu i muzyki w Wilnie.

Na podstawie pisma Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 19 kwietnia 1933 r. Nr. IIS-1950/33 powiadamiam, że w dniach od 2 do 4 czerwca b. r. odbędzie się w Wilnie Zjazd nauczycieli śpiewu i muzyki z całej Polski, zorganizowany przez „Stowarzyszenie Nauczycieli Muzyki i Śpiewu w szkołach państwowych i prywatnych (z siedzibą w Warszawie)".

Celem Zjazdu będzie pogłębienie wiedzy metodycznej i zapoznanie z nowym programem nauczania muzyki.

W związku z powyższem zechcą PP. Dyrektorzy, (Przełożone), Inspektorowie Szkolni udzielić urlopu tym nauczycielom (lkom) śpiewu i muzyki w państwowych szkołach średnich ogólnokształcących oraz w publicznych szkołach powszechnych, którzy mają zamiar wziąć udział w Zjeździe.

Szczegóły podane są w komunikacie pod poz. 84.

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) *K. Szelągowski.*

82.

OKÓLNIK

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 15 kwietnia 1933 r. Nr. OR-8738/33

w sprawie potrącania 1% od uposażenia na rzecz Funduszu Specjalnego „Fundusz Pracy".

W związku z wejściem w życie od dnia 1 kwietnia 1933 r. ustawy z dnia 16 marca 1933 r. o Funduszu Pracy, ogłoszonej w Dzienniku Ustaw Rz. P. z dnia 31 marca 1933 r. Nr. 22, poz. 163 powiadamiam,

że przy wypłacie uposażenia za miesiąc maj 1933 r. dokonane zostaną potrącenia za dwa miesiące wszystkim tym funkcjonarjuszom państwowym, którym potrącenia za kwiecień uskutecznione nie były. Z uwagi na powyższe podaję do wiadomości wyciągi:

a) z powołanej wyżej ustawy:

Art. 15 ustęp 1 i 2 oraz Art. 36.

Art. 15 1) „Osoby, pobierające uposażenie służbowe, bądź stałe wynagrodzenie za najemną pracę, opłacają na rzecz Funduszu Pracy 1% pobranego całkowitego dochodu, osiągniętego z tych źródeł.

2) Przepis powyższy dotyczy również osób, pobierających emerytury, renty lub zaopatrzenie ze Skarbu Państwa, z przedsiębiorstw lub Monopoli Państwowych, bądź też ze związków komunalnych lub instytutucyj prywatnych, jeżeli emerytura, renta, bądź zaopatrzenie wynosi więcej niż 59 zł miesięcznie".

Art. 36 1) Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 1 kwietnia 1933 r.

2) Równocześnie traci moc obowiązującą rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 sierpnia 1932 r. o pomocy bezrobotnym. (Dz. U. R. P. Nr. 74 poz. 664)".

b) Z Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 31 marca 1933 roku, wydanego w porozumieniu z Ministrami Spraw Wewnętrznych, Skarbu, Przemysłu i Handlu, Komunikacji, Opieki Społecznej oraz Rolnictwa i Reform Rolnych, o świadczeniach na rzecz Funduszu Pracy. (Dz. U. R. P. Nr. 22, poz. 176z 1933 r.).

§ 3 ustęp 1. „Opłaty od uposażenia służbowego, stałego wynagrodzenia za najemną pracę, emerytury, renty lub zaopatrzenia potrącają pracodawcy, Skarb Państwa, przedsiębiorstwa i monopole państwowe, związki komunalne lub instytucje prywatne—przy każdorazowej wypłacie".

Naczelnik Wydziału

(—) *G. M. Szulc.*

83.

KONKURSY

na stanowiska kierowników szkół powszechnych.

L. p.	Miejscowość	Powiat	Słopień organiz szkoły	Mieszkanie dla kier. szkoły	Ziemia	Uwagi
1	ul. Inflancka 9	m. Wilno	7 kl.	niema	niema	Szk. Nr. 2—żeńska
2	ul. Ostrobramska 5	detto	7 kl.	"	"	" 3—żeńska
3	ul. Polna 1	"	7 kl.	"	"	" 4—męska
4	ul. Piwna 3	"	7 kl	"	"	" 5— "
5	ul. Ofiarna 2	"	7 kl.	"	"	" 10— "
6	ul. Zarzecze 5	"	7 kl.	"	"	" 11— "
7	ul. Nowoświecka 27	"	7 kl.	"	"	" 12—koeduk dla staroobrzęd.
8	ul. Piaski 1	"	7 kl.	"	"	" 15—żeńska
9	ul. Królewska 9	"	7 kl.	"	"	" 19— "
10	ul. Ostrobramska 8	"	7 kl.	"	"	" 20— "
11	Wil. Kolonja Kolej.	"	5 kl.	"	"	" 23—koeduk.
12	Rydza Śmigłego 9	"	7 kl.	"	"	" 28—żeńska
13	ul. Piaski 1	"	7 kl.	"	"	" 29—męska
14	ul. Dobrej Rady 24	"	7 kl.	"	"	" 30— "
15	Jerozolimka	"	7 kl.	"	"	" 31—koeduk.
16	ul. Szopena 8	"	7 kl.	"	"	" 35—koeduk. dla dzieci żyd.
17	ul. Trocka 14	"	5 kl.	"	"	" 36—koeduk. z ros. j. naucz.
18	ul. Trocka 7	"	7 kl.	"	"	" 39—koeduk dla dzieci żyd.
19	ul. W. Stefańska 31	"	7 kl.	"	"	" 40—żeńska
20	Zalesie	Mołodecki	5 kl.	"	"	Konkurs powtórny

O powyższe stanowiska ubiegać się mogą kandydaci odpowiadający warunkom, wymienionym w art. 11 Ustawy z dnia 1.VII.1926 r. o sto-

sunkach służbowych nauczycieli, w brzmieniu rozporządzenia z dnia 21.X.1932 r. (Dz. U. Rz. P. Nr. 91, poz. 773). Należycie udokumentowane podania skierowane do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego wnosić należy w drodze służbowej do właściwego Inspektora Szkolnego w terminie do dni 30 od daty wyjścia niniejszego Dziennika Urzędowego.

84.

MINISTERSTWO
Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego

Warszawa, dnia 20 kwietnia 1933 r.
Nr. I. WF-1444/33.

KOMUNIKAT

w sprawie wakacyjnych kursów harcerskich dla nauczycielstwa szkół powszechnych.

W okresie wakacyjnym bieżącego roku odbędą się: a) cztery kursy harcerskie pod namiotami dla nauczycieli oraz b) jeden kurs dla nauczycielek szkół powszechnych.

Program kursów obejmuje zaznajomienie uczestników:

a) z psychologicznemi podstawami harcerstwa i jego pedagogicznemi wartościami z uwzględnieniem zastosowania metod harcerskich w ogólnem wychowaniu szkolnem,

b) z obozownictwem, prowadzeniem wycieczek i typowemi ćwiczeniami skautowemi,

c) z prowadzeniem gromad zuchowych i drużyn harcerskich wszkole.

A. Kursy dla nauczycieli organizują:

1. Kuratorjum Okręgu Szkolnego Krakowskiego w Beskidach w okolicy Muszyny (pow. Nowy Sącz), w terminie od 19 czerwca do 15 lipca,
2. Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego w powiecie stryjskim w okolicy górzystej w terminie od 2 lipca do 29 lipca,
3. Kuratorjum Okręgu Szkolnego Poznańskiego w powiecie sanockim (woj. lwowskie) w Karpatach, w terminie od 2 lipca do 29 lipca,

4. Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego nad jeziorem Narocz, st. kol. Kobylniki w terminie od 19 czerwca do 15 lipca.

B. Kurs dla nauczycielek organizuje Kuratorjum Okręgu Szkolnego Krakowskiego w Buczu harcerskiem pow. Skoczów (woj. śląskie). Termin od 2 lipca do 29 lipca.

Wpisowe na kurs wynosi 20 zł., opłata za pobyt w obozie wraz z pełnem utrzymaniem 45 zł. Koszty przejazdu ponoszą uczestnicy, przyczem grupy od ośmiu wzwyż mogą korzystać z rozkazów wyjazdu, na podstawie których opłacają bilet według taryfy wojskowej, t. j. około 20 proc. normalnej ceny biletu.

Ubiegający się o przyjęcie na kurs prześlą drogą służbową w terminie do 1 czerwca b. r. zgłoszenie do tego Kuratorjum, które dany kurs organizuje, oraz *przekazem pocztowym* kwotę 20 zł. jako wpisowe.

Zgłoszenie winno zawierać następujące dane:

a) imię, nazwisko, adres, rok urodzenia, wyznanie, stanowisko służbowe,

b) czy zgłaszający się pracował w harcerstwie, jeśli tak, to należy podać krótki przebieg służby, czy pełni obowiązki opiekuna drużyny harcerskiej, czy brał udział w obozach, kolonjach, w jakich i w jakim charakterze,

c) czy odbył służbę wojskową, ew. czy przeszedł przysposobienie wojskowe,

d) deklarację osobistą według następującego wzoru:

Deklaracja osobista.

Zobowiązuję się w razie przyjęcia mnie na kurs harcerski dla nauczycieli szkół powszechnych organizowany przez Kuratorjum Okręgu Szkolnego . . . .

a) przybyć punktualnie do obozu i pozostać do ukończenia kursu,
b) wpłacić w dniu przybycia kwotę 45 zł. tytułem zwrotu kosztów za utrzymanie,
c) poddać się regulaminowi kursu,
d) przywieźć z sobą wymagane wyekwipowanie,
e) brać udział w pracy harcerskiej na terenie szkół.

(Podpis)

Kandydaci przyjęci na kurs otrzymają szczegółowe informacje, oraz wskazówki w sprawie przejazdów.

Wyekwipowanie uczestników kursów dla nauczycieli: koc, siennik, prześcieradło pod koc i na łóżko, bielizna osobista, przybory toaletowe i do czyszczenia, plecak, pantofle, spodenki lekkoatletyczne, kostjum kąpielowy, koszulka (barwy khaki) spodenki harcerskie, obuwie wycieczkowe, przybory do jedzenia.

Wyekwipowanie uczestniczek kursu dla nauczycielek: plecak, bielizna osobista, 2 prześcieradła, poszewka na siano, siennik, 2 koce, kostjum gimnastyczny i kąpielowy, sukienka szara (płócienny mundur harcerski), beret szary, wygodne obuwie, przybory toaletowe, przybory do szycia, przybory do pisania (blok, ołówek), przybory do jedzenia (menażka, albo 2 talerze, kubek, widelec, nóż, łyżka, łyżeczka), ściereczka do naczynia, świeca, zapałki, pięć metrów sznurka, kawałek drutu. Pożądane: latarka elektryczna, nóż skautowy, gwizdek, kompas, piłka, mały instrument muzyczny, aparat fotograficzny, płaszcz nieprzemakalny, pantofle kąpielowe.

Pożądane jest zapoznanie się przed przybyciem do obozu z następującemi książkami: dr. Wł. Szczygieł: „Harcerskie obozy nauczycielskie", E. Piasecki: „Harce młodzieży polskiej", Phillips „System zastępowy", A. Kamiński: „Antek Cwaniak", „W gromadzie zuchów" — praca zbiorowa pod redakcją J. Zwolakowskiej, oraz z jedną z książek traktujących o wychowaniu: Baley: „Psychologja wieku dojrzewania" — Warszawa 1932, Povet: „Psychanaliza a wychowanie" — Warszawa 1927, Bovet: „Instynkt walki" — Warszawa 1930, Seweryn: „Wychowanie obywatelsko-państwowe" — Warszawa 1932, dr. Kuchta: „Dziecko-włóczęga" (Arct) — Warszawa 1933.

Dyrektor Departamentu
(—) *K. Makuch.*

Kursy wakacyjne.

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego podaje do wiadomości, że w roku bieżącym odbędą się na terenie Okręgu Szkolnego Wileńskiego oprócz dwutygodniowych kursów programowo-ustrojowych następujące Kursy wakacyjne dla nauczycieli szkół powszechnych.

Święciany.

Dojazd koleją do Nowo Święcian, stąd kolejką lub autobusem do Staro-Święcian.

Zapisy kierować do Inspektora·

Kurs języka litewskiego. Kurs jest dalszym ciągiem kursu z roku 1932.

Dwa oddziały, dla słabiej wła-

tu Szkolnego w Święcianach. Wykłady w gmachu Seminarjum nauczycielskiego.

Termin trwania Kursu od 3 lipca do 29 lipca 1933 r.

Troki.

Dojazd ze stacji kolejowej Landwarów lub autobusem z Wilna (1 godz.)

Kurs w Państwowem Seminarjum Nauczycielskiem. Internat i kuchnia wspólna na miejscu.

Baseny pływackie na jeziorze przy Seminarjum.

Wpisowe na Kurs — 15 złotych, pełne utrzymanie 50 zł. Zapisy kierować do Inspektoratu Szkolnego pow. Wilno, ul. Gdańska 6.

Narocz.

Od 19 czerwca do 15 lipca. Grupa tylko męska.

Dojazd do stacji kolejowej Kobylnik.

Zgłoszenia kierować drogą służbową doKuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego w Wilnie.

Wpisowe w kwocie 20 złotych dających językiem litewskim i dla sprawniejszych.

Na Kursie tym jako końcowym zorganizowana będzie Komisja Egzaminacyjna celem wydania odpowiednich świadectw egzaminu uzupełniającego (Dz. U. R. P. r. 1928 Nr. 28 p. 258 art. 20).

Kurs wychowania fizycznego dla nauczycielstwa szkół powszechnych.

Termin trwania Kursu od 5 lipca do 26 lipca 1933 r.

Program Kursu: ćwiczenia cielesne w szkole powszechnej.

a) zabawy i gry ruchowe, dla dziatwy w wieku od 7 do 14 lat,

b) ćwiczenia gimnastyczne,

c) ćwiczenia sportowo-rozrywkowe.

— Uczestnicy(-czki) Kursu winni zaopatrzyć się w strój ćwiczebny i kąpielowy oraz w następujące podręczniki: Sikorski — Gimnastyka cz. II, M. Skierczyński i F. Krawczykowski: Zabawy i gry ruchowe— Warszawa 1932 r. „Nasza Księgarnia".

Kurs harcerski dla nauczycieli.

Harcerstwo jako czynnik wychowania. Metodyka pracy harcerskiej i jej zastosowanie w szkole powszechnej, w szczególności odnośnie gromad zuchowych.

Kurs będzie prowadzony jako obóz.

wpłacać należy na konto czekowe Komisji Wycieczkowej Kuratorjum P.K.O. Nr. 60150. Dowód wpłaty dołączyć do zgłoszenia. Zakwaterowanie pod namiotami.

Uczestnicy otrzymują pełne utrzymanie za cenę 45 złotych, które wpłacić należy w pierwszym dniu zgłoszenia się w obozie.

Miejscowość malownicza, jezioro Narocz największe w Polsce—kąpiele, sport kajakowy i żeglarski.

Uwaga:

Przyjęci na kurs otrzymują rozkazy wyjazdu, uprawniające do nabycia biletu kolejowego według taryfy wojskowej (20% normalnej ceny biletu) na przejazd do miejsca obozowania i z powrotem. Koszta przejazdu płacą uczestnicy kursu.

Zapisy słuchaczy odbywać się będą za pośrednictwem przełożonych Inspektorów Szkolnych przy pomocy drukowanych kart wpisowych. W razie ich braku należy przesłać do Inspektora zgłoszenie na półarkuszu zwykłego papieru pisząc kolejno, czytelnie i bardzo dokładnie:

1) Imię i nazwisko zgłaszającego się
2) Charakter służbowy
3) Datę rozpoczęcia służby nauczycielskiej
4) Dokładny adres
5) Tematy
6) Miejscowość i Okręg Szkolny Kursu.

Termin składania zgłoszeń upływa z dniem 30 maja 1933 roku.

Wpisowe na Kurs języka litewskiego w kwocie 20 złotych i na kurs wychowania fizycznego w kwocie 15 złotych składają nauczyciele przy zapisach łącznie ze znaczkami pocztowemi na kwotę 1 złoty u przełożonego Inspektora Szkolnego.

Organizacja Kursów Wakacyjnych programowo-ustrojowych.

Na podstawie zarządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z 10/IV.33 r. Nr. II.P-2855/33 Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego podaje do wiadomości, że w czasie od 19 czerwca do 15 lipca włącznie odbędą się w 8 punktach Okręgu Szkolnego Wileńskiego Kursy programowo-ustrojowe w celu zapoznania nauczycielstwa szkół powszechnych z ustrojem, organizacją wewnętrzną szkoły oraz nowemi programami ze szczególnem uwzględnieniem I, II i V oddziału.

W każdym poszczególnym punkcie odbędą się kolejno 2 dwuty-

godniowe Kursy prowadzone przez tych samych prelegentów. Na każdym z tych Kursów liczba słuchaczy wynosić będzie od 50 do 60 osób.

Terminy Kursów ustala się następujące:

I od 19 czerwca do 1 lipca włącznie,

II od 3 lipca do 15 lipca włącznie.

Zapisy na Kursy odbywać się będą na podstawie zgłoszeń, przesłanych w drodze służbowej przełożonemu Inspektorowi Szkolnemu w terminie do 1/VI 1933 roku.

Zgłoszenie winno być napisane wyraźnie na 1/4 papieru, po jednej stronie i winno zawierać następujące dane:

Imię i nazwisko zgłaszającego się

Stanowisko służbowe

Dokładny adres.

Do zgłoszenia należy dołączyć znaczki pocztowe wartości 60 gr. na koszta korespondencji. Nauczycielstwo zapisując się na te Kursy opłaca wpisowe w wysokości 10 złotych za Kurs dwutygodniowy.

Przy Kursach urządzone zostaną internaty — dla słuchaczy Kursów.

Kursy w Okręgu Szkolnym Wileńskim odbywać się będą w następujących punktach:

	I	II	III
Lp.	Siedziba i adres Kursu	Adres Inspektoratu Szkolnego	Powiaty z których zgłosi się nauczycielstwo na Kursy z siedzibą podaną w rubr. I
1	Grodno — Państw. Seminar. Nauczyc. męskie	Grodno, ul. Orzeszkowej 3	Grodno, Suwałki
2	Lida — Gimnaz. Państw.	Lida, ul. Suwalska Nr. 10	Lida, Oszmiana
3	Nieśwież—Państw. Seminar. Nauczyciel.	Nieśwież, ul. Benedyktyńska	Nieśwież, Stołpce i Nowogródek
4	Słonim — Państw. Semin. Nauczyc.	Słonim, ul. Bernardyńska	Słonim, Wołożyn i Baranowicze
5	Święciany — Państw. Seminar. Nauczyc.	Święciany, ul. Dworcowa 2	Święciany, Brasław i Postawy
6	Wilejka — Gimnazjum Państw.	Wilejka, ul. św. Jerska	Głębokie, Wilejka i Mołodeczno
7	Wołkowysk — Szkoła powszechna	Wołkowysk, ul. Kościuszki	Wołkowysk, Augustów i Szczuczyn
8	m. Wilno—Szkoła powsz. Nr. 29 na Antokolu	Wilno, Gdańska 6	miasto Wilno powiat Wilno

Kurs dla kierowników szkół powszechnych.

Pan Kurator Okręgu Szkolnego, Kazimierz Szelągowski, otworzył w dniu 20 kwietnia b. r. w sali reprezentacyjnej Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego kurs dla kierowników szkół powszechnych wyżej zorganizowanych.

Celem kursu było omówienie spraw organizacyjno-programowych.

Kurs trwał do 30.IV. b. r.

Egzaminy dla kandydatów na nauczycieli szkół średnich.

Państwowa Komisja egzaminacyjna dla kandydatów na nauczycieli szkół średnich w Wilnie, ogłasza, że egzaminy dla kandydatów na nauczycieli szkół średnich (naukowe, pedagogiczne i uproszczone) w okresie wiosennym 1933 r. odbywać się będą od dnia 7 do 14 czerwca 1933 roku. Kandydaci, którzy pragną przystąpić do egzaminów w tym okresie, winni zgłosić się w tym celu pisemnie do Komisji egzaminacyjnej, w terminie do 13 maja 1933 r., składając jednocześnie przepisaną opłatę, która wynosi za egzamin naukowy (klauzurowy i ustny) 84 zł., za egzamin pedagogiczny 56 zł., za egzamin uproszczony 50 zł. 40 gr., za egzamin uzupełniający z przedmiotów polonistycznych przy egzaminie uproszczonym—16 zł. 80 gr.

Rozkład i terminy egzaminów będą podane do wiadomości interesowanych drogą ogłoszenia w lokalu Komisji egzaminacyjnej. (Uniwersytet, ul. Uniwersytecka 3, II p.).

Egzaminy państwowe na nauczycieli szkół średnich.

Komisja egzaminów państwowych w Wilnie na nauczycieli szkół średnich podaje do wiadomości, że egzaminy państwowe na nauczycieli szkół średnich (nowego typu) w okresie egzaminacyjnym wiosennym b. r. rozpoczną się dnia 22 maja. Kandydaci dopuszczeni do egzaminu w myśl § 12 rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 9 października 1924 r. Dz. Urz. M. W. R. i O. P Nr. 18 poz. 185, którzy pragną przystąpić doń w tym okresie, winni zgłosić się pisemnie do Komisji egzaminacyjnej w terminie do 10 maja b. s., składając jednocześnie opłatę 75 zł.

Rozkład i terminy egzaminów będą podane do wiadomości interesowanych drogą ogłoszenia w lokalu Komisji egzaminacyjnej. (Uniwersytet, ul. Uniwersytecka 3, II p.).

Zmiana terminu Zjazdu Nauczycieli Muzyki i Śpiewu.

Zjazd organizowany w Wilnie z ramienia Stowarzyszenia Nauczycieli Muzyki i Śpiewu w szkołach państwowych i prywatnych został z przyczyn niezależnych od Komitetu Zjazdu przesunięty z pierwszych dni maja na 2, 3 i 4-ty czerwca, (piątek, sobotę i niedzielę).

Zarząd Stowarzyszenia uzyskał na ten czas w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego urlopy dla nauczycieli(lek), życzących wziąć udział w Zjeździe.

Pozatem na skutek starań Komitetu Zjazdowego Ministerstwo Komunikacji przyznało uczestnikom zjazdu 50% ulgę na przejazd z miejsca zamieszkania do Wilna i z powrotem. Ulga powyższa będzie zrealizowana w ten sposób, że przejazd uczestników zjazdu do Wilna odbędzie się za opłatą normalną, przejazd zaś powrotny do miejsc zamieszkania bezpłatnie. Przejazd ten odbywać się będzie w wagonach kl. II i III pociągów osobowych lub pośpiesznych na podstawie biletów bezpłatnych, które wyda Dyrekcja Okręgu Kolei Państwowych w Wilnie po przedstawieniu jej przez Komitet Zjazdu wykazu uczestników oraz kart uczestnictwa przybyłych na zjazd za wskazaniem imion i nazwisk uczestników jakoteż klasy pociągu, w której poszczególni uczestnicy przybyli do Wilna i krańcowej stacji ich powrotnej podróży.

Program zjazdu jest następujący:

Dnia 2 czerwca.

piątek, godz. 9-ta. Otwarcie zjazdu (Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego, ul. Wolana 10).

" 10 ta. Referat p. Instruktora Karola Hławiczki p. t. „Nowy program nauki śpiewu".

" 11-ta. Dyskusja.

" 12—14. Audycja muzyczna dla szkół powsz.

" 17 ta. Referat D-ra Piotrowskiego pod tytułem: „Znaczenie W. K. N. gr. Wychowania Fizycz. i Śpiewu". W międzyczasie pokazy ciekawszych zespołów szkolnych.

„ 20-ta. Przedstawienie ludowe na terenie gór wileńskich pod tyt. „Kupała".

Dnia 3-go czerwca.

sobota, godz. 8—11. Lekcje pokazowe, dostosowane do myśli nowego programu.

„ 11—13. Obrady i dyskusje. W międzyczasie pokazy ciekawszych zespołów szkolnych.

„ 16-ta. Referat p. Instruktorki J. B. Borowej pod tyt. „Wyniki testowania dzieci polskich".

„ 17-ta. Koncert chórów i orkiestr szkolnych.

„ 20-ta. Koncert chórów „Echo" i „Hasło".

Dnia 4-go czerwca.

niedziela, godz. 11. Referat p. Instruktorki Br. Gawrońskiej pod tyt.: „Akcja śpiewacza na terenie Okręgu Szkolnego Wileńskiego".

„ 12-ta. Okręgowy Chór Nauczycielski.

„ 13—15. Sprawy stowarzyszenia Nauczycieli Muzyki. Sprawozdania dotychczasowego Zarządu i wybór nowego.

„ 17-ta. Zwiedzanie Wilna i zakończenie Zjazdu.

Komitet Zjazdowy w Wilnie poczynił starania o tańsze kwatery w cenie:

a) Schroniska od 75 gr. — 1 zł. za dobę;

b) Hotele od 3 zł. — 5 zł. za dobę;

c) Lokale prywatne od 2 — 3 zł. za dobę.

Uczestnicy Zjazdu, życzący mieć kwatery zapewnione, winni zgłosić się zawczasu i nadesłać należną kwotę za 3 doby noclegu za pośrednictwem P. K. O. (Właściciel Konta: Komisja Wycieczkowa Okręgu Szkolnego Wileńskiego Nr. 60.150), z zaznaczeniem na odwrocie celu wpłacanej kwoty.

Zgłoszenia na zjazd należy skierowywać do p. Bronisławy Gawrońskiej. (Wilno, ul. Mickiewicza 19 m. 28), gdzie będą też udzielane wszelkie informacje.

Podczas Zjazdu na dworcu kolejowym w Wilnie dyżurni z opaską: „Zjazd Nauczycieli Muzyki", będą również udzielali wszelkich informacyj.

VI ogólnopolski Zjazd nauczycieli geografji.

Komitet Organizacyjny Zrzeszenia Polskich Nauczycieli Geografji organizuje w dniach od 4 do 6 czerwca 1933 r. w Warszawie VI Ogólnopolski Zjazd nauczycieli geografji.

Przedmiotem obrad Zjazdu będą najbardziej aktualne zagadnienia naukowe i dydaktyczne, przedewszystkiem związane z programem nauczania geografji w szkołach.

P.P. Dyrektorzy (Przełożone) umożliwią nauczycielom geografji wzięcie udziału w Zjeździe przez udzielenie urlopu na dzień 3 i 6 czerwca b.r.

XIV Zjazd lekarzy i przyrodników polskich w Poznaniu.

W dniach 12—15 września 1933 r. odbędzie się w Poznaniu XIV Zjazd lekarzy i przyrodników polskich pod protektoratem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej prof. dr. Ignacego Mościckiego.

W związku ze Zjazdem będzie zorganizowana Wystawa przyrodniczo-lekarska pod nazwą „Przyroda, zdrowie i opieka społeczna" w obszernych i celowo adaptowanych pawilonach Targów Poznańskich.

Zgłoszenia udziału w dziale naukowym Wystawy należy kierować do sekretarza d-ra Rakowskiego W., adjunkta WLKP. Muzeum Przyrodn., ul. Zwierzyniecka — ogród Zoologiczny. Wszelkich innych informacyj udziela Biuro Wystawy, ul. Marsz. Focha 18.

Nauczycieli — przyrodników i lekarzy szkolnych wszystkich szkół średnich w Okręgu zachęca się do zwiedzenia Wystawy.

Nauczycielom, którzy zgłoszą swój udział w Zjeździe PP. Dyrektorzy (Przełożone) udzielą urlopu na czas od 11 do 16 września 1933 r.

Zjazd opiekunów spółdzielni uczniowskich.

W dniu 11 maja o godzinie 10 rano w sali Kuratorjum O.S.Wil. w Wilnie ul. Wolana 10 odbędzie się Zjazd opiekunów spółdzielni uczniowskich z terenu Okręgu Szkolnego Wileńskiego, z następującym porządkiem dziennym:

1) Wychowawcze znaczenie spółdzielczości uczniowskiej na terenie szkoły,

2) Rola wychowania spółdzielczego młodzieży na Ziemiach Półn.-Wsch.,

3) Sprawy organizacyjne,

4) Wolne wnioski.

Z uwagi na ważność poruszonego zagadnienia udział przedstawicieli Rad Pedagogicznych b. pożądany.

Nr. I-10519/33.

Zlot Kół Młodzieży Polskiego Czerwonego Krzyża w Wilnie.

W dniach od 2 do 6 czerwca 1933 r. odbędzie się w Wilnie Zlot Młodzieży, zrzeszonej w Kołach Czerwonego Krzyża. Nauczyciele szkół powszechnych wyżej zorganizowanych, patronujący młodzieży, wyjeżdżającej na Zlot — mogą uzyskać urlop od przełożonych Inspektorów Szkolnych pod warunkiem zorganizowania zastępstw w szkole, które umożliwią normalny tok pracy.

O wszelkie wyjaśnienia należy się zwracać do Komisji Okręgowej Kół Młodzieży P. Cz. K., która urzęduje w Wilnie, ul. Tatarska 5, pod przewodnictwem p. Starościaka, Inspektora Szkolnego m. Wilna.

Nr. I-9341/33.

„Tydzień Dziecka".

Z inicjatywy Polskiego Komitetu Opieki nad Dzieckiem w Warszawie zorganizowany będzie „Tydzień Dziecka" w całej Polsce w okresie od 22 do 28 maja włącznie.

W województwie wileńskiem pod protektoratem p. Wojewody Władysława Jaszczołta i p. Kuratora Okręgu Szkolnego Kazimierza Szelągowskiego organizację komitetu „Tygodnia Dziecka" przyjęła na siebie Wojewódzka Komisja do spraw Kolonij letnich, wysuwając hasło: „Dajmy dzieciom więcej powietrza i słońca."

Muzeum Nauki Robót Ręcznych i Rysunku w Warszawie.

Zarząd Sekcji Nauczycieli Robót Ręcznych i Rysunków Związku Nauczycielstwa Polskiego w Warszawie, chcąc udostępnić nauczycielom, uczącym robót ręcznych i rysunków zaznajomienie się z różnemi metodami nauczania tych przedmiotów nietylko w polskich szkołach, lecz i obcych, zorganizował w gmachu Związku Nauczycielstwa Polskiego (Warszawa ul. Dobra 6/8) Muzeum nauki robót ręcznych i rysunku.

W muzeum będą przechowywane ciekawe prace uczniów, nadto wystawy okresowe będą obrazowały metody pracy i wyniki, osiągnięte w różnych typach szkół. Pożądane jest, by nauczyciele przesyłali kolekcje prac swoich uczniów do Zarządu Sekcji N. R. R. i R. w Warszawie. Każdy komplet prac winien być systematycznie ułożony (w porządku metodycznym), a każda praca opatrzona kolejnym numerem i pieczęcią szkolną (odcisk). Po zamknięciu wystawy wszystkie prace zostaną zwrócone.

Objektywne sprawozdania z wystaw, z odpowiedniemi reprodukcjami będą zamieszczane na łamach miesięcznika „Roboty Ręczne i Rysunki".

W dniu 3 marca b. r. otwarto wystawę prac rysunkowych uczniów szkół powszechnych miasta Wiednia.

Zebrana kolekcja zawiera około 150 prac, ułożonych w porządku metodycznym, wykonanych przez uczniów w związku z całokształtem nauk szkolnej od I do VIII oddziału włącznie. Aktualne dziś zagadnienie nauczania łącznego znajduje pewne naświetlenie w zorganizowanej wystawie, która ilustruje wyniki w zakresie nauki rysunku, osiągnięte przy nauczaniu łącznem, stosowanem od kilku lat w szkołach wiedeńskich i prowincjonalnych.

Wystawę można zwiedzać bezpłatnie w poniedziałki, środy i piątki od godz. 18 do 20-ej nadto przyjezdni po porozumieniu z kierownikiem biura Zarządu Głównego Związku Nauczycielstwa Polskiego.

Stypedjum szkoły górniczej w Golden—Colorado.

Szkoła górnicza w Golden-Colorado (St. Zjedn. Ameryki Półn.) wyznaczyła na rok szkolny 1933/34 jedno stypendjum dla Polaka, absolwenta szkoły średniej ogólnokształcącej. Stypendjum to wynosi rocznie 250 dolarów i jest ważne na 4 lata pod warunkiem, że student odpo-

wiadać będzie wymaganiom szkoły. Stypendjum to pokrywa opłaty za wszystkie laboratorja i naukę z wyjątkiem depozytów, matrykulacji i wpisowego dla stowarzyszeń studenckich, jak również pewnych opłat w geofizyce, oraz kosztów utrzymania i innych tym podobnych wydatków.

Po ukończeniu szkoły można uzyskać stopień inżyniera w robotach inżynierskich, górniczych, metalurgicznych, geologicznych i naftowych, w kopalniach węgla, w geofizyce, produkcji i użyteczności cementu, refraktorów, gliny i innych nie metalicznych minerałów.

Szkoła wymaga od kandydata dzielności fizycznej i umysłowej. Dyrekcje gimnazjów podadzą treść powyższego pisma do wiadomości absolwentom zakładu, a nadesłane podania w drodze konkursu na stypendjum i zaopinjowane przez Dyrekcję prześlą Kuratorjum w *nieprzekraczalnym terminie do dnia 25 czerwca 1933 r.*

Nr. II-9431/33.

W sprawie zwolnienia od opłat stemplowych legitymacyj turystycznych.

Na podstawie zarządzenia Ministerstwa Skarbu z dnia 17-II.1933 r. L.D.V. 6161/5/33 Kuratorjum O. S. Wil. zawiadamia, że podania i świadectwa w sprawie legitymacyj turystycznych, przewidzianych w art. 4 Komunikacji Turystycznej z Republiką Czechosłowacką (Dz. Ustaw Rz. P. Nr. 37 poz. 333 r. 1926), są wolne od opłaty stemplowej.

Nr. O-7518.33.

Próby Okręgowego Chóru Nauczycielskiego.

Wobec zmiany terminu Zjazdu Nauczycieli Muzyki i Śpiewu w Wilnie z pierwszych dni maja na 2, 3 i 4 czerwca — próby Okręgowego Chóru Nauczycielskiego odbędą się również w innym, niż były projektowane terminie, a mianowicie: w dniu 7 maja o godz. 12-ej, w dniu 21-go maja o godz. 12-ej i w dniu 3-go czerwca o godz. 14-ej.

Wszystkie próby odbędą się w lokalu Państwowego Seminarjum Nauczycielskiego im. T. Zana w Wilnie (Ostrobramska 29).

Szatnia teatralna.

W celu przyjścia z pomocą teatrom ludowym, szkolnym i żołnierskim została uruchomiona przy Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego szatnia teatralna, która zespołom wypożycza kostjumy i rekwizyty.

Administrację szatni prowadzi Wileński Związek Teatrów Ludowych, który się mieści przy ul. Wolana 10.

Sprawy związane z wypożyczaniem kostjumów można załatwiać osobiście codziennie z wyjątkiem świąt i niedziel od godz. 13 do 15 oraz pisemnie lub telefonicznie (tel. 7 75).

Zwalczanie chrabąszcza.

Stacja Ochrony Roślin w Wilnie (ul. Zakretowa 23) powiadamia, że w roku bieżącym przewidziana jest masowa rójka chrabąszczy na terenie województwa białostockiego, poleskiego, warszawskiego i łódzkiego. Działająca na tym terenie Stacja Ochrony Roślin Towarzystwa Ogrodniczego Warszawskiego opracowała plan walki z tym groźnym szkodnikiem upraw rolniczych i leśnych i wydała instrukcję dla kierujących akcją zwalczania chrabąszcza.

Praktyka wykazała, że najradykalniej zwalcza się chrabąszcza podczas masowej jego rójki przez zbieranie i niszczenie dorosłych owadów.

Prace te są przeprowadzane często przy pomocy dziatwy, jak naprzykład zorganizowanie stałej obserwacji pojawu pierwszych chrabąszczy, zbiórka owadów, natomiast zabijanie owadów wykonują ludzie dorośli i nie może ono być w żadnym razie pozostawione dzieciom.

Instrukcja przewiduje między innymi wyróżnienie ucznia czy obywatela, który pierwszy w danej okolicy złapał chrabąszcza i tem ostrzegł społeczeństwo o zbliżającem się niebezpieczeństwie.

W przewidywanych okresach rójki chrabąszcza należy śledzić za komunikatami radjowemi i prasowemi o pojawieniu się chrabąszczy.

Kierownictwa szkół powszechnych na terenie powiatów: augustowskiego, grodzieńskiego, suwalskiego i wołkowyskiego województwa białostockiego otrzymają „instrukcje dla kierujących akcją zwalczania chrabąszcza".

Informacje powyższe podaje się do wiadomości nauczycielstwa

z uwagi na racjonalne przeprowadzenie walki z chrabąszczem, mającej doniosłe znaczenie dla rolnictwa.

Zamknięcie gimnazjum im. J. I. Kraszewskiego.

Na podstawie § 23 rozporządzenia Ministra W.R. i O.P. z dnia 7 czerwca 1932 r. o prywatnych szkołach oraz zakładach naukowych i wychowawczych (Dz. U. R. P. z dnia 21 czerwca 1932 r. Nr. 50, poz. 473) podaje się do wiadomości publicznej, iż prywatne gimnazjum im. J. I. Kraszewskiego p. Marji Winogradowowej Szestowowej w Wilnie ulega zamknięciu z końcem bieżącego roku szkolnego 1932/33.

(Zarządzenie Kuratora Okr. Szk. Wil. z dnia 30 listopada 1932 r. Nr. II.28261/32.)

85.

KOMUNIKATY O WYDAWNICTWACH.

(Przedruk z Dziennika Urzędowego Ministerstwa W. R. i O. P. Nr. 2 z 1933 r. poz. 43).

Ministerstwo W. R. i O. P. uznało następujące wydawnictwa i środki naukowe za dozwolone do użytku szkolnego:

I. Podręczniki:

Bigda Ant. Wiadomości o towarach w zakresie średniej szkoły handlowej. Część I. Towary nieorganiczne. Wydanie 2. Wydawnictwo Książnicy — Atlasu. Lwów — Warszawa, 1929—dla uczniów średnich szkół handlowych (Nr. II-24298/29).

Bildziukiewiczowa T. Nauka pisania na maszynach. Nakładem autora. Wilno, 1932 r.—dla uczniów szkół handlowych (Nr. I. Pr-3000/32).

Humnicki W. Krótki kurs towaroznawstwa. Paliwo i towary organiczne. Wydanie 3. Skład główny Książnica—Atlas. Warszawa, 1932—dla uczniów liceów i szkół handlowych (Nr. I. Pr-3936/32).

Lipa Al. i Gajęcki A. Arytmetyka handlowa. Część II. Skład główny Gebethner i Wolff. Warszawa, 1932—dla uczniów liceów i szkół handlowych (Nr. I Pr-3002/32).

Sawicki L. Geografja dla IV stopnia siedmioklasowej szkoły powszechnej.

Wydanie 21. Wydawnictwo Księgarni Geograficznej „Orbis". Kraków, 1931 — dla uczniów IV oddziału szkół powszechnych (Nr. I Pr-1336/32).

II. Wydanie autorów:

Pol W. Pieśń o ziemi naszej. Wydanie 4. Bibljoteka Uniwersytetów Ludowych i Młodzieży Szkolnej. Wydawnictwo Gebethnera i Wolffa. — Warszawa 1931 — jako lekturę uzupełniającą dozwoloną dla uczniów IV klasy szkół średnich ogólnokształcących, oraz jako lekturę obowiązkową dla uczniów I kursu seminarjów nauczycielskich (Nr· II-10115/31).

III. Wydawnictwa pomocnicze:

Bertram Agn. Gimnastyka domowa. Spolszczył D. Rosenberg. Nakład dwutygodnika „Start". Warszawa, 1929 — jako książkę pomocniczą dla nauczycielek ćwiczeń cielesnych żeńskich szkół średnich (Nr. I. Pr-1841/32).

IV. Środki naukowe:

Ciesielski K. Przemysł garbarski w Polsce, rozmieszczenie i zdolność produkcji. Mapa. Podziałka 1 : 850.000. Wyższa Szkoła handlu zagranicznego we Lwowie. Zakłady graficzne S-ki Akc. Książnica — Atlas. Lwów, 1932—jako środek naukowy dozwolony do szkół handlowych przy nauce geografji gospodarczej i towaroznawstwa (Nr. I Pr-2658/32).

Liczydła wykonane przez Fr. Krzyżowskiego: a) o 20 gałkach, b) o 100 gałkach—dla użytku uczniów szkół powszechnych (Nr. I. Pr-4820/32).

Longimetr w opracowaniu H. Steinhausa – dla nauczycieli oraz do bibljotek szkolnych (Nr. I. Pr-1090/32).

Wydawnictwa Salonu Malarzy Polskich w Krakowie — dla szkół wszelkich typów (NrII-1055/31):

Obraz barwny: Kossak J. Reduta Ordona.

Obrazy historyczne:

Kossak W. Bitwa pod Grochowem (1831),

Bohaterowie powstania 1830—31,

Kossak J. My, pierwsza brygada... Drużyny strzeleckie pod wodzą Józefa Piłsudskiego przekraczają granicę rosyjską (1914 r.),

Walka podchorążych z kirasjerami na moście Sobieskiego, 29.XI. 1830 r..

Bakałowicz Wł. Henryk Walezy, król polski i jego dwór (1574),

Gerson W. Bolesław Krzywousty, przyjmujący uroczyście Żelisława Belinę wracającego z wyprawy morawskiej, obdarza go złotą ręką za utraconą prawicę.

Portret. Kossak W. Józef Piłsudski, pierwszy Marszałek Polski.

Obrazy krajoznawcze i przyrodnicze:

Kraków. Groby królewskie na Wawelu.

Żubr z puszczy Białowieskiej. Ogród zoologiczny w Poznaniu.

Obrazy geograficzne:

Rzym. Plac i kościół św. Piotra.

Wenecja. Widok ogólny. Wielki Kanał. Pałac Dożów.

Forum Romanum.

Widok na miasto i Wezuwjusz.

V. Książki do bibljotek:

Bogatyński Wł. Hetman Jan Tarnowski. Kraków. Gebethner i Wolff 1931—dla starszej młodzieży (Nr. I. Pr-500/32).

Boguszewska H. Świat po niewidomemu. Warszawa. Nakł. tygodnika „Kobieta Współczesna", 1932—dla młodzieży od lat 15 (Nr. Pr-992/32).

Cepnik H. Ignacy Mościcki, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej. Zarys życia i działalności. Wyd. drugie. Warszawa, Instytut Propagandy Państwowo-Twórczej, 1932—dla młodzieży od lat 15 (Nr. I. Pr-2480/32.

Daszyńska-Golińska Z. Zarys ustawodawstwa pracy. Dopełniony tematami do ćwiczeń przez H. Witkowską. Wydawnictwo „Naszej Księgarni". Warszawa 1930—do bibljotek średnich szkół zawodowych, zarówno dla uczniów, jak i dla nauczycieli (Nr. II-12484/30).

Dybczyński T. Góry Świętokrzyskie. Wydawnictwo M. Arcta w Warszawie, 1919—do bibljotek szkolnych (Nr. II-6945/30).

Ejsmond J. Mali myślliwi. Ilustrował M. Wisznicki. Zamość. Wyd. Z. Pomarańskiego, 1931—dla dzieci 7—9 lat. (Nr. II-4384/31).

Encyklopedja wojskowa. Wydawnictwo Towarzystwa Wiedzy wojskowej i wojskowego Instytutu naukowo-wydawniczego. Pod redakcją mjr. O. Laskowskiego w Warszawie—do bibljotek nauczycielskich (Nr. I. Pr-8086/31)

Hoesick F. Tatry i Zakopane. Przeszłość i teraźniejszość. Wydawnictwo Księgarni św. Wojciecha. Poznań—do bibljotek szkolnych (Nr. II-22268/30).

Hofmann E. T. A. Panna Scudery. Opowiadanie z czasów Ludwika XIV. Kopalnie faluńskie. Opowieść górnicza. Przełożył St. Sierosławski. Złoczów. Księgarnia W. Zukerkandla—dla młodzieży od lat 15 (Nr. I. Pr-9150/31).

Hołówko T. Przez kraj czerwonego caratu. Warszawa, 1931. Dom Kiążki Polskiej - dla młodzieży od lat 15 (Nr. I. Pr-15/32).

Jeleńska L. O Janku, który umiał chcieć. Dziecięctwo błogosławionego Jana Bosco. Ilustrowała M. Jaroszyńska. Poznań, Księgarnia św. Wojciecha - dla dzieci lat 9—11 (Nr. I. Pr-701/32).

Lange A. Dywan wschodni. Wybór arcydzieł literatury egipskiej, asyro-babilońskiej, hebrajskiej, arabskiej, perskiej i indyjskiej. Warszawa. Tow. Wydawnicze, 1921—dla młodzieży od lat 15 (Nr. I. Pr-765/32).

Lazarusówna F. Na stogu siana. Bibljoteka Książek Różowych Nr 120. Warszawa. Nkł. Księgarni Wydawniczej „Polska Zjednoczona" — dla dzieci lat 9 11 (Nr. I. Pr-2379/32).

Mandukowa I. Rachunki pani domu. Wydawnictwo Związku pań domu. Warszawa, 1932 — do bibljotek szkół przysposobienia gospodarczego oraz kursów gospodarczych (Nr. I. Pr-2432/32).

Miłaszewska W. Czarna Hańcza. Powieść. Księgarnia św. Wojciecha — dla młodzieży od lat 15 (Nr. I. Pr. 697/32).

Montgomery L. M. Dolina tęczy. Przeł. J. Zawisza-Krasucka, Warszawa, „Retor", 1932—dla starszej grupy dzieci lat 11—15 (Nr. I. Pr-220/32).

Montgomery L. M. Wymarzony dom Ani. Przeł. St. Fedyński. Warszawa. Wydawnictwo Arcydzieł Literatur Obcych „Retor"—dla starszej grupy dzieci lat 11—15 (Nr. I. Pr-219/32).

Morcinek G. Wyrąbany chodnik. Powieść nagrodzona na Śląskim konkursie literackim w roku 1931. Część I i II. Cieszyn. Nkł. Księgarni „Dziedzictwa"—dla młodzieży od lat 15 (Nr. Pr-2014/32).

Mościcki H. Pod znakiem Orła i Pogoni. Szkice historyczne. Wydanie 2. Wydawnictwo Książnicy Polskiej. Lwów—Warszawa, 1923 — dla młodzieży powyżej lat 15 (Nr. II-19560/30).

Or-Ot. Ulubione baśnie. Cudowny łabędź. Czerwony kapturek. Jaś i Małgosia. Moje książeczki Nr. 1. Warszawa M. Arct — dla dzieci do lat 9 (Nr.II-4727/31).

Or-Ot. Ulubione baśnie. Kopciuszek Kot w butach. O czterech muzykantach. Moje książeczki Nr. 2. Warszawa. M. Arct—dla dzieci do lat 9 (Nr. II-4727/31).

Or-Ot. Ulubione baśnie. O rybaku i złotej rybce. O siedmiu krukach. Stoliku nakryj się. Moje książeczki Nr. 3. Warszawa. M. Arct — dla dzieci do lat 9 (Nr. II-4727/31).

Or-Ot. Ulubione baśnie. Królewna Śnieżka. Śpiąca Królewna. Tomcio Paluch. Moje Książeczki Nr. 4. Warszawa M. Arct — dla dzieci do lat 9 (Nr. II-4727/31).

Porter H. Pollyanna. Przeł. Wł. Juszkiewicz. Warszawa. „Retor", 1932 — dla dzieci lat 11—15 (Nr. II-221/32).

Rambaud Al. Pierścień Cezara. Powieść uwieńczona przez Akademję Francuską. Przekł. St. Honesti. Poznań. Księg. św. Wojciecha — dla starszej grupy dzieci lat 11—15 (Nr. I. Pr-691/32).

Rogowski J. Mazurzy pruscy. Wydawnictwo Zakładu narodowego im. Ossolińskich. Lwów, 1926—dla młodzieży powyżej lat 12 (Nr. II-23932/30).

Reymont Wł. Pisma. Wydanie zbiorowe zupełne ze wstępem A. Grzymały-Siedleckiego. Tom VIII. Na zagonie, nowele. Wyd. drugie. Warszawa. Gebethner i Wolff—dla młodzieży od lat 15 (Nr. I. Pr-912/32).

Siebe J. Nowe opowiadania z Sianek Górnych. Tom I i II. Przeł. z niemieckiego S. Rawska. Bibljoteka Książek Błękitnych Nr. 127. Warszawa. Księg. Wydawnicza „Polska Zjednoczona"—dla dzieci lat 11—15 (Nr. I. Pr.2376/32).

Skarbek Fr. Mundur; Jaszczołt. Wyd. II Bibljoteka Un. Lud. i Młodz. Szkolnej. Warszawa. Gebethner i Wolff. 1925 — dla starszej grupy dzieci lat 11 — 15 (Nr. II-21948/30).

Słowacki J. Dzieła. Pod redakcją M. Kridla i L. Piwińskiego. Z przedmową J. Lechonia. Bibljoteka arcydzieł literatury. Warszawa, 1930 — do bibljotek szkolnych (Nr. II-998/31).

Śliwiński Art. Tadeusz Kościuszko. Wydanie 2. Bibljoteczka historyczna. Wydawnictwo M. Arcta Warszawa, 1932 — do bibljotek szkół powszechnych (Nr. II-8287/30).

Tarnowski St. O „Panu Tadeuszu". Wydanie 2. Do druku Przysposobił St. Pigoń. Wyd. Krakowsk.ej Spółki Wydawniczej. Kraków, 1923 — do bibljotek szkolnych (Nr. I. Pr-231/32).

Tretiak J. Historja wojny chocimskiej (1621). Wydawnictwo Krakowskiej Spółki wydawniczej. Kraków, 1921 —dla młodzieży powyżej lat 15 (Nr. I Pr-230/32).

Truchim St. Koronacje polskich królów elekcyjnych. Poznań 1931. Nakładem Księgarni I. Zamecznik — do bibljotek szkolnych (Nr. I. Pr-1319/32).

Tyc F. Pamiętnik Poznań, 1931. Skład Główny Dom Książki Polskiej w Warszawie -- dla młodzieży od lat 15 (Nr. I. Pr-8776/31).

1863 r. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów, 1925 — dla młodzieży do lat 14 (Nr. II-9025/30).

Komunikat w sprawie książki p. t. Fr. Demel i W. Lipiński: Pułkownik Lis-Kula.

(Przedruk z Dz. Urz. M. W. R. i O. P. № 2 z 1933 poz. 44)

Ministerstwo W. R. i O. P. zwraca uwagę Kierowników i Nauczycieli szkół wszelkich typów na książkę p. t. Fr. Demel i W. Lipiński: Pułkownik Leopold Lis-Kula. Wydawnictwo Komitetu Budowy Pomnika Pułkownika Lisa-Kuli. Warszawa, 1932. r., poleconą do bibljotek szkolnych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z. r. 1932, Nr. 7, str. 306).

Chcąc uprzystępnić młodzieży nabywanie powyższej książki, Komitet ustalił jej cenę na 6 zł. 50 gr., z przesyłką pocztową — 7 zł. Wymienioną sumę wpłacać należy do P. K. O. na konto Komitetu 147.20, zawiadamiając o wpłaceniu Komitet Warszawa Aleje Ujazdowskie 1. (Nr. I. Pr-4282/32).

Komunikat o wydawnictwie p. t. „Higjena".

(Przedruk z Dz. Urz. Min. W. R i O. P. Nr. 2 z 1933 poz 46).

Ministerstwo W. R. i O. P. zwraca uwagę Kierowników i Dyrekcyj szkół na godne polecenia do bibljotek nauczycielskich wydawnictwo: Dr. K. Karaffa-Korbut. Higjena. Wydanie drugie. Wilno. Wydawnictwo J. Zawadzkiego — zawierajace wykład całokształtu higjeny.

Praca ta, mająca obejmować w przybliżeniu 32 arkusze druku, wychodzi zeszytami, obejmującemi po 4 arkusze druku.

Prenumeratę przyjmują wszystkie księgarnie w Polsce. (Nr. I. Pr-1596/32).

Komunikat o encyklopedji wojskowej.

(Przedruk z Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 2 z 1933 poz. 45)

Ministerstwo W. R. i O. P. zwraca uwagę Dyrekcyj i Nauczycieli szkół wszelkich typów na wydaną staraniem Towarzystwa Wiedzy Wojskowej **„Encyklopedję wojskową"**, dzieło naukowe o dużem znaczeniu historycznem, mogące oddać Nauczycielom znaczne usługi przy nauce historji oraz pracach, związanych z przysposobieniem wojskowem starszej młodzieży.

Zeszyty „Encyklopedji" ukazują się raz na miesiąc. Adres redakcji: Warszawa ul. Hortensji 5. (Nr. I. Pr-8086/31).

Oświata i Wychowanie.

Oświata i Wychowanie — Czasopismo wydawane nakładem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Treść zeszytu 4 (1933 r.):

S. Klebanowski. Szkoły powszechne różnych stopni. S. Seweryn. Podstawowe założenia szkoły średniej ogólnokształcącej w nowym ustroju. Wk. Znaczenie humanizmu w nowej szkole. S. S. Projekt ustroju szkolnictwa handlowego. W. G. Projekt ustroju szkół mechanicznych. Dwie ustawy o szkołach akademickich. Kronika. 1. Z prac Ministerstwa W. R. i O P. 2. Z Kraju. 3. Z Zagranicy. Przegląd czasopism pedagogicznych. Książki.

Poradnik w sprawach nauczania i wychowania oraz administracji w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich.

Kuratorjum O.S.Wil. podaje do wiadomości, że ukazały się numery 7 i 10 „Poradnika" w sprawach nauczania i wychowania oraz administracji w szkołach średnich ogólnokształcących. Numer 7 poświęcony jest organizacji pracowni, pomocom naukowym oraz bibljografji w zakresie geografji. Numer 10 obejmuje wskazania w sprawie przeprowadzania egzaminu dojrzałości w szkołach średnich ogólnokształcących. Kuratorjum zwraca uwagę, ażeby Pp. Dyrektorowie i Nauczyciele zapoznali się z temi zeszytami „Poradnika", w szczególności zaś z treścią numeru 10, która powinna się stać przedmiotem obrad, specjalnie w tym celu zwołanego posiedzenia Rady Pedagogicznej.

„Wychowanie fizyczne"—Miesięcznik, poświęcony higjenie wychowawczej i ćwiczeniom cielesnym w domu, szkole, armji i stowarzyszeniach.

Treść Nr. 3 (marzec 1933 r.): O. Dewosserówna—Badanie zmęczenia umysłowego wywołanego ćwiczeniami cielesnemi. A. K. Bourville—Fabryka w ogrodzie. Oceny książek. Z prasy polskiej. Z prasy obcej. Z towarzystw, instytucyj i zjazdów. Kronika.

Treść Nr. 4 (kwiecień 1933 r.): Od Redakcji. Organizacja wychowania fizycznego w gimn. państw. im. St. Batorego w Warszawie. W. Ambroziewicz—Uzasadnienia ogólne. Dr. B. Nowakowski—Opinja w sprawie wpływu na zapylenie powietrza w gimn. im. St. Batorego. W. Olędzki—Warunki i organizacja wychowania fizycznego w gimnazjum. St. Wysocki—Rytmika Jaques Dalcroz'ea w gimnazjum. H. Olszewska—Organizacja wychowania fizycznego. Z towarzystw instytucyj i zjazdów.

Wydawnictwa dotyczące organizacji pracy obywatelskiej młodzieży p. n. „Straż Przednia"

(do okólnika Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego z dn. 17-VI. 1932 r. Nr. O. 14905/32 — Dz. Urz. Kur. O. S. Wil. Nr. 7—8 poz. 91 z 1932 r.).

Wydanie Głównego Wydziału Wykonawczego:

a) Statut Organizacji Pracy Obywatelskiej Młodzieży „Straż Przednia" — Warszawa 1932.

b) Bibljoteczka „Straży Przedniej" Nr. 1.
Uwagi o Przysposobieniu Obywatelskiem Młodego Pokolenia — opracował Tadeusz Majewski — Warszawa 1932.

c) Bibljoteczka „Straży Przedniej Nr. 2.
Myśl Społeczna — Gawędy i Wykłady — opracował Jan Hoppe — Warszawa 1933.

Kuźnia młodych. — Czasopismo młodzieży szkolnej. Nr. 5. Kwiecień 1933 r.

Treść N-ru: Al. Czyżewski: A jednak wiosna. Z. Terlikowska: Wywiad z Juljuszem Kadenem-Bandrowskim. I. Nagroda w 14 konkursie „K. M.". Zrozumiałem mego mistrza. Muzyka. Sport — na progu sezonu lekkoatletycznego. Dembianka — Dom ucznia. R. Zakrzewski — Rozumiem. Młode pióra (H. Michalski: „Oczy nocy", Żal; E. Zieliński—Nuty wiosny. A. Kowalczykówna—Refleksy). Migawki z życia szkolnego. J. Jasiński — O jasny dzień jutra. Iskrzywo. Kronika szkolna. Wyniki konkursów. Młodzi malują. Kronika muzyczna. W perspektywie. Poradnik literacki. Dział szarad i rozrywek umysłowych. Skrzynka pocztowa.

Józef Mirski. **Współdziałanie młodzieży w pracy wychowawczej szkoły.** Wyd. Książnica—Atlas. Lwów. Warszawa (b. d. 1933) str. 96.

Bez wątpienia temat, poruszony w powyższej książce, jest najważniejszy w procesie obecnej przebudowy szkoły średniej. Aktywność młodzieży nietylko w nauczaniu, ale w czynnościach wychowawczych szkoły to kwestja, której szczęśliwe rozwiązanie będzie najwyższym triumfem zamierzonej reformy szkolnej.

Dotychczasowa szkoła średnia, z postukiwaniem i pewnym zgrzytem tocząca się po tradycyjnych szynach nauczania, zbliża się do zwrotnicy, która ma ją w ciągu kilku lat przesunąć na nowe tory, zbudowane z myślą o wychowaniu, jako naczelnym postulacie wysiłków pedagogicznych.

P. Józef Mirski, rozpatrując w swej książce przejrzyście zagadnienie współdziałania młodzieży z wychowawcami na terenie szkoły przyczynił się w sposób wybitny do wytknięcia nowej trasy szkolnictwa.

Tak rodzice, jak i nauczyciele wiele mogą zaczerpnąć wiadomości o kierunku zamierzonych przeobrażeń szkolnych.

Praca J. Mirskiego jest napisana pod względem układu przejrzyście, pod względem naukowem—sumiennie, pod względem stylu—jasno i dostępnie. Zakres poruszonego zagadnienia jest może umyślnie zbyt zwężony i schematyczny. Należałoby podane schematy, zresztą b. przejrzyście porządkujące różnorodny materjał, uzupełnić stałemi obserwacjami z życia szkolnego. Osoby, któreby powyższemi zagadnieniami zajęły się systematycznie, biorąc za punkt wyjścia teoretyczne rozważania autora, mogłyby w tej najistotniejszej sprawie szkolnej zdobyć trwałe zasługi.

Żaden nauczyciel, bez względu na sferę swych zainteresowań, nie może obojętnie przejść mimo powyższej książki, która winna się znaleźć we wszystkich bibljotekach nauczycielskich.

Rzesz.

Morze. Organ Ligi Morskiej i Kolonjalnej. Zeszyt Nr. 4. Kwiecień 1933 r.

Treść N-ru: 1. Dlaczego nie mogłoby istnieć Państwo Polskie bez wolnego dostępu do morza?—Dr. H. Strasburger; 2. Kolej Górny Śląsk—Gdynia otwarta; Ł. F; 3. Jedno zdanie prawdy — Inż. J. Ginsbert; 4. Gruntowny wykład korytarzowego obłędu—T. E.; 5. Spór teorji z praktyką—T. Ocioszyński. 6. Niemiecka marynarka handlowa—Dr. St. Zb. Szyszkowski; 7. Rybołóstwo polskie na morzu północnem — J. Kamiński; 8. Z Gdyni do Anglji—J. K. Hordliczka. 9. Gdynia i polska żegluga śródlądowa—Inż. T. Tillinger; 10. Z życia marynarki wojennej; 11. Budownictwo okrętowe we Francji—O. Q.; 12. Międzyzwiązkowa Komisja Porozumiewawcza; 12. Yacht i kajak—Bierzmy przykład; 14. Prace i zamierzenia Akademickiego Związku Morskiego; 15. Harcerski Apel Morza. 16. Kronika. 17. Dział oficjalny Ligi M. i K.; 18. Pionier Kolonjalny; 19. Dr. W. Rosiński—Czy Polsce potrzebne są kolonje?; 20. Projekt Wereszczyńskiego założenia kolonji polskiej w Oceanji. 21. Osadnictwo francuskie w Kanadzie. 22. Przegląd kolonjalny; 23. L. Janikowski — Wspomnienia z podróży afrykańskich w latach 1882—1886; 24. J. Rychliński—Przygody Krzysztofa Arciszewskiego.

Wiedza i Życie — miesięcznik.

Treść zeszytu 2-go (Luty 1933 r.): *Artykuły i rozprawy*. Kl. Frelek—O przebudowę pracy oświatowo-wychowawczej; St. Flukowski—Życie i dzieło Cyprjana Norwida; St. Czarnowski — Przejęcie kultury (II); M. Wallis-Walfisz — O niewrażliwości estetycznej; K. Zawistowicz — Obrzędy zapustne; *Zagadnienia bieżące*. A. Stebelski — Przegląd zagadnień kultury; Al. Hertz—Przegląd społeczno-polityczny; J. Barski—Przegląd gospodarczy; E. Frelkowa—Dokształcanie zawodowe; M. Suszyńska—Konkurs dobrego czytania na Wołyniu; I. J. A. K.—Sprawy oświaty w pismach i książkach. *Z książek.* Wł. Kozicki—Edward Wittig. Rozwój twórczości W. H.; Tad. Szturm de Sztrem—Bezrobocie w Europie dzisiejszej. J. Borski; Wald. Kaempffert — Epokowe wynalazki w Ameryce i Europie. S. Ziemęcki. *Wiedza i technika.* L. W.—Nowe sposoby rozbijania atomów; M. V. — Technika lotu szybowcowego. XIV Zjazd przyrodników i lekarzy polskich. Krew zmarłych dla celów transfuzji. Miesiąc naukowy.

Treść zeszytu 3-go (Marzec 1933 r.).

Zawiera artykuły, traktujące w sposób ścisły a jednocześnie dostępny najważniejsze współczesne zagadnienia naukowe oraz omawia najżywotniejsze sprawy, dotyczące kulturalnych potrzeb życia polskiego. Uwzględniony jest również dział, poświęcony metodom pracy oświatowej. Miesięcznik zasługuje na jaknajszersze rozpowszechnienie.

Zeszyt IV wydawnictwa **Świat i Życie**, zarysu encyklopedycznego dla młodzieży. (Nakład S. A. Książnica—Atlas).

Zeszyt zawiera, obok artykułów historycznych, „Ateny" J. Parandowskiego i „Babilonji" A. Hertzówny, szereg artykułów przyrodniczych, wprowadzających czytelnika w zagadnienia nauki współczesnej. Artykuł „Atmosfera" prof. dr. E. Rybki daje w łatwy i przejrzysty sposób obraz tego, czem jest otaczająca nas atmosfera, artykuł „Atom" doc. dr. St. Ziemeckiego wprowadza czytelnika w zagadnienia atomistyki współczesnej. Z wynikami badań naukowych w dziedzinie bakterjologji zapoznaje artykuł „Bakterje" pióra doc. dr. Heleny Sparrow.

Artykuły geograficzne uzupełniają zeszyt 4-ty. Artykuły „Austrja" prof. dr. St. Pawłowskiego, „Azja" dr. J. Czekalskiego, „Azja Przednia" prof. dr. St. Pawłowskiego oraz „Bagna" dr. H. Gałłona są próbą syntetycznego ujęcia zagadnień geograficznych, specjalną przytem uwagę zwrócono w nich na ścisły związek kultury i dziejów człowieka z terenem jego zamieszkania. W artykule „Austrja" przedstawiono obraz geograficzny Austrji, oraz jakie są główne czynniki jej życia gospodarczego i t. d. Artykuł „Australja" uzupełniony został artykułem o „Australijczykach", napisanym przez prof. dr. St. Poniatowskiego.

Zeszyt zdobią ilustracje siatkowe na osobnych tablicach oraz rysunki piórkowe w tekście.

Z otchłani wieków — dwumiesięcznik poświęcony pradziejom Polski.

Adres Redakcji: Kraków, Muzeum Archeol. Pol. Akademji Umiejętności ul. Sławkowska 17. Adres Administracji: Dział Przedhistoryczny Muzeum Wielkopol. Poznań, Uniwersytet—Zamek. Prenumerata roczna 3 zł.

Treść zesz. VI (listopad — grudzień 1932 r.). Dr. Gabr. Leńczyk: Grodzisko Piekara w pow. krakowskim. R. Janka — Osada wczesnolateńska na grodzisku w Piekarach w pow. krakowskim. Zd. A. Rajewski — Sprawozdanie z badań przedhistorycznych na obszarze woj. wileńskiego i białostockiego. W. Kasiński—Stanowisko przedhistoryczne kultury „łużyckiej" w okolicy Łodzi. Nowe wykopaliska.

Polska Niepodległa—czasopismo, poświęcone kulturze, historji, sprawom społecznym i pracy państw.-twórczej. Redakcja i Administracja: Lwów, ul. Żulińskiego 16. II. p. P. K. O. Warszawa Nr. 101541.

Prenumerata roczna—12 zł, półroczna 6 wraz z przesyłką. Egzemplarz pojedyńczy 1 zł.

Treść N-ru 18. Kwiecień 1933 r. Dr. J. Jedliński — Ministerjalny Kurs wychowawczy dla dyrektorów szkół średnich i seminarjów nauczycielskich. Marja Cossa— Marszałkowi Piłsudskiemu (wiersz). J. Chołodecki — Węgrzy czczą pamięć polskiego króla Stefana Batorego. Dr. H. Biegeleisen — Nieznana korespondencja Teofila Lenartowicza z pułk. Zygmuntem Miłkowskim (T. T. Jeżem). St. Chomiczewski — Dlaczego corocznie uroczyście obchodzimy dzień imienin Marszałka (przemówienie wygłoszone 19.III.1933 w Piaskach k/Wołkowyska). St. Rayski — Lwów i Małopolska w roku 1842. Marja Cossa — To nasz król Sobieski—Oswobodziciel Wiednia (wiersz). Al. Rżewski — Pięć minut przed dwunastą. Hołd młodzieży Państwowego Gimnazjum im. T. Zana w Mołodecznie Marszałkowi Piłsudskiemu. Praca obywatelska kobiet w Wadowicach. Ks. Pr. Wł. Wolanin—Z historji rozwoju lotnictwa. J. Chołodecki—Sędziwa poetka Marja Cossa i jej patrjotyczne utwory. Imieniny Marszałka Piłsudskiego w Państw. Gimn. Męskiem im. T. Kościuszki w Mysłowicach. M. Cossa—Król Sobieski—wybawca chrześcijaństwa w r. 1683. Uroczysty obchód Imienin Marszałka Józefa Piłsudskiego w Turce nad Stryjem. Bohaterski zgon Wiśniowskiego i Kapuścińskiego (dokument z roku 1847). Uroczystość ku czci Marszałka w Państwowej Szkole Ekonomiczno-Handlowej we Lwowie. Prof. Ignacy Fass — W rocznicę nadania dyplomów erekcyjnych Jana Kazimierza 1661—1933. Imieniny Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego w publ. szkole wydziałowej w Czechowicach na Śląsku. Imieniny Marszałka Piłsudskiego w Dunajowie, p. Przemyślany. Z prasy szkolnej — młodzieży w Buczaczu, Jarosławiu, Wrześni i Lwowie. Z życia młodzieży koed. Gimnazjum Sejmikowego w Stopnicy. J. Chołodecki—Początki polskiej poczty polowej. Węgry w hołdzie królowi Janowi III. Imieniny Pana Marszałka Józefa Piłsudskiego w Brzozowie. Działalność Kobiet w Kutnie (referat wygłoszony w Kółku Historycznem gimn. państw.). Z życia młodzieży Seminarjum naucz. im. B. Prusa we Lwowie. Z literatury i wydawnictw. Wiadomości bieżące. Z prasy szkolnej.

Echa Leśne. Nr. 4. Kwiecień 1933 r.

Treść N-ru: Prof. A. Szwarz—Zawód leśnika. Z lasów państwowych. Wywóz drewna. Organizacja „Przysposobienia wojskowego leśników". Zwalczanie cetyńca. Uwagi o żywicowaniu. Ruch turystyczny w Puszczy Białowieskiej. Lasy Podstołeczne w turystyce. J. Stępowski—Legenda o masztowej sośnie. Lasy i leśnictwo zagranicą. Prezydent Stanów Zjednoczonych w walce o las. Na froncie propagandy lasu i leśnictwa. Święto lasu. Z przyrody i techniki. Echa łowieckie. Turystyka a łowiectwo. L. Rubach—Wielkanoc. Ks. Dr. M. Szkopowski—Wielkanoc w dawnej Polsce. R. Kozioł—O sztuce kurpiowskiej. Coś dla pań. Scena i życie. Wśród książek. Z miesiąca. Nowiny ze świata. M. Smolarski—Pies-filozof.

Niwa Leśna. Dodatek do Nr. 4 czasopisma „Echa Leśne".

Treść Nr 4: Wezwanie do czytelników. Inż. Z. Bistram — Terenowe prace urządzenia lasu. Inż. T. Kulesza—Sposoby i środki ochrony przyrody. Miesiąc w lesie. (Pora wyjęcia sadzonek z rozsadnika. Wyjęcie sadzonek i zadołowanie). Z łowiectwa. (Wiosna w gospodarstwie łowieckiem). W polu i na zagrodzie. (Przypomnienia na kwiecień: w polu, w oborze, w sadzie, w ogrodzie warzywnym, w ogrodzie ozdobnym). Siew i sadzenie warzyw.

Skaut. Kuratorjum O. S. Wil. zwraca uwagę na czasopismo polskiej młodzieży harcerskiej pod nazwą „Skaut", które wychodzi we Lwowie, ul. Długosza 1, konto czekowe w P. K. O. Nr. 152818.

„Skaut" jest najstarszem pismem harcerskiem w Polsce propagującem już od r. 1911 skautowe wychowanie młodzieży i stojącem zawsze wiernie na służbie mocarnej i silnej państwowości polskiej i w duchu tym wychowuje młodzież.

Grono nauczycielskie znajdzie w treści wskazówki i materjały do prowadzenia i dozorowania pracy harcerskiej w drużynach ich zakładów. Kierownicy i Kierowniczki drużyn oraz gromad zuchowych—programy i opis zajęć na zbiórkach, starsza młodzież materjały do dyskusji, młodsza zajmującą lekturę.

Przystępna cena prenumeraty wynoszącej rocznie tylko zł 3.50 (PKO Nr. 152818) ułatwi PT. Dyrekcjom i Kierownictwom dostarczenie „Skauta" Gronom Pedagogicznym oraz czytelniom szkolnym dla szerokiej rzeszy chętnych czytelników z pośród uczniów ich zakładów.

„Iskry" — Ilustrowany tygodnik dla młodzieży.

Treść Nr. 16 (15 kwietnia 1933 r.): St. Kossuthówna—Czekamy. H. Żółtowska—Świat tradycyj. M. Morsztynkiewicz—Cynerarja chce tańczyć. W. Ber—Mowa wykopalisk. H. Holstorp—Jeden z tysięcy. M. Jarosławski—Icek i Jacek w Afryce. Gazetka. Rozrywki.

Ruch pedagogiczny — Treść Nr. 3 (marzec 1933 r.).

Jan Muszkowski „Genjusz serca". Jan Hulewicz. — O przebudowie studjum polonistycznego w szkole ogólnokształcącej. (Dokończenie). M. Gutry—B. Grosglikowa. Dwadzieścia poczytnych książek. Dr. Michał Friedländer. Idea koedukacji i jej realizacja. (Ciąg dalszy). H. R. Instytut Pedagogiczny w Katowicach. Recenzje. Zapisy bibljograficzne.

Polonista. — Dwumiesięcznik—Czasopismo poświęcone sprawom nauczania języka polskiego w szkołach powszechnych, średnich ogólnokształcących i zawodowych oraz zakładach kształcenia nauczycieli.

Treść zeszytu 2 (marzec—kwiecień 1933 r.): Ś. p. Kościelski. J. Rytlowa—Nauczanie łączne. Dr. St. Peliński — Lektura Ogniem i Mieczem i „Pana Tadeusza". A. Szczerbowski—W sprawie wyboru poezyj J. Kasprowicza w klasie ósmej. Z. Słankiewicz— Gramofon i płyta jako pomoc w nauczaniu języka polskiego. Bl. Kutnerówna—O teatrze szkolnym. Nowa Ortografja. P. A. U. Polemika. Sprawozdania i oceny. Głosy prasy polskiej, głosy prasy obcej, oceny książek.

Dział inform. literacki: T. Makowiecki—Pokłosie rocznicy Wyspiańskiego. J. Miernowski —Jeszcze o śmierci Mickiewicza. Przegląd wydawnictw z roku 1932. Korespondencja.

„Psychotechnika" — Kwartalnik, poświęcony sprawom poradnictwa i doboru zawodowego oraz innym zagadnieniom z dziedziny psychologji stosowanej. Organ Polskiego Towarzystwa Psychotechnicznego. Adres Redakcji i Administracji: Warszawa, ul. Wspólna 81. Cena pojedyńczego numeru zł. 5.

Nr. 4. Październik, listopad, grudzień 1932.

Treść N-ru: Od Redakcji. S. Studencki—Rzut oka na rozwój „Psychotechniki" w pierwszym sześcioletnim okresie jej istnienia. Wł. Kowalski—Propozycje zmian w „Psychotechnice". St. Sedlaczek—Uwagi o „Psychotechnice". Helena Zaniewska—Klawe: Z badań nad zmiennością wyników testów. J. Lendzionówna: Monografja testu „Porządkowanie numerów". Mag. A. Meyer-Ginsbergowa. Wrażenia z wizyty w „National Institut of Industrial Psychology" w Londynie. S. Studencki—Ś. p. dr. R. Schulte. Bibljografja. Kronika.

„Młody technik". Od stycznia 1932 roku wychodzi w Poznaniu pod powyższym tytułem czasopismo, poświęcone zajęciom praktycznym młodzieży szkolnej. Czasopismo ukazuje się 15 każdego miesiąca z wy-

jątkiem wakacyj letnich i ma na celu wzbudzanie w młodzieży zainteresowania zagadnieniami technicznemi, zbliżenie życia szkolnego do życia praktycznego oraz wyrabianie zaradności życiowej przez praktyczne zajęcia konstruktorskie.

„Młody Technik" obejmuje następujące działy:

1. Roboty ręczne: z kartonu, tektury i z zakresu introligatorstwa, z drzewa, metalu i ze szkła.
2. Modelarstwo lotnicze.
3. Radjotechnikę.
4. Fotografję.
5. Wynalazki.
6. Poradnik techniczny i skrzynkę listową.

Cztery numery z bieżącego roku zawierają m. in. artykuły: Półeczki na kaktusy. Szkło i jego obróbka. Prostowniki anodowe. Fotografja narciarska. Z historji wynalazków radja. Barwienie papierów. Kajak dwuosobowy. Śmigło. Praktyczne wiadomości o objektywach. O ultradźwiękach i ich zastosowaniu. Podklejanie map. Popularny odbiornik trzylampowy na prąd zmienny. O środku masy i jego roli w niektórych zjawiskach. Przyrząd do wykonywania cewek ledjonowych. Notes. Jak wykonać mandolinę. Wykonanie śmigła. Kilka słów o nowoczesnych maszynach drukarskich.

Czasopismo może stanowić skuteczną pomoc dla każdego nauczyciela robót ręcznych.

Prenumerata roczna „Młodego Technika" wynosi 4 zł. Przy zbiorowej prenumeracie ceny zniżone. Oddzielny zeszyt kosztuje 50 gr. Adres redakcji—Poznań, ul. Mostowa № 24, adres administracji—Poznań, Al. Marcinkowskiego 22. Abonować można we wszystkich oddziałach księgarni św. Wojciecha oraz w Książnicy-Atlas.

„Praca Ręczna w Szkole".

Towarzystwo Miłośników Robót Ręcznych w Warszawie wydaje od roku 1927 kwartalnik p. t. „Praca Ręczna w Szkole". Czasopismo ma na celu szerzenie umiejętności technicznych w społeczeństwie, zamiłowania i szacunku do pracy fizycznej oraz niesienia pomocy w pracy przedewszystkiem nauczycielom, uczącym robót ręcznych, jak i innym nauczycielom w sporządzaniu własnemi siłami potrzebnych do nauki pomocy. Numery jakie dotychczas wyszły, stanowią prawdziwą encyklopedję podręczną, w której znaleźć można w każdej potrzebie radę i wskazówkę. Omówiono w nich w szeregu artykułów m. in. dlaczego i jak należy uczyć robót ręcznych, podano sposoby najracjonalniejszego zorganizowania pracowni, wykonywania najprostszych pomocy naukowych, wskazówki, ułatwiające prowadzenie pracy bez pracowni i t. p. Ostatni rocznik 1932 zawiera takie artykuły, jak: Argumenty przemawiające za poważnem postawieniem

nauczania robót ręcznych w nowych programach szkolnych. Praca ręczna w szkole, jako kuźnia, przekuwająca wiedzę przyrodniczą w umiejętność techniczną. Jak uczyć robót z papieru, kartonu i tektury. Krótkie wiadomości z modelowania i ceramiki. Przechowywanie narzędzi w pracowni. Projekt ulepszenia prasy introligatorskiej. Jak rozbudzić większe zainteresowanie do robót ręcznych wśród młodzieży szkolnej i jej rodziców. O robotach z metali. Ewolucja poglądów na zadania i metody nauczania robót ręcznych. Wartość robót ręcznych jako samoistnej metody. Umeblowanie pracowni robót ręcznych. Zagadnienie pracy ręcznej w życiu człowieka. Skrzynki dla ptaków jako roboty piłowe.

„Praca ręczna w szkole" pozostaje stale w ścisłej łączności z Instytutem Robót Ręcznych. Wychodzi w Warszawie, ul. Górczewska Nr. 8. Prenumerata roczna wynosi 16 zł., półroczna 8 zł. Członkowie Towarzystwa Miłośników Robót Ręcznych płacą połowę, a więc 16 zł. rocznie wraz ze składką członkowską.

„Roboty Ręczne i Rysunki."

Sekcja Nauczycieli Robót Ręcznych i Rysunków Związku Nauczycielstwa Polskiego w Warszawie już siódmy rok wydaje czasopismo „Roboty Ręczne i Rysunki". Czasopismo to, wychodzące dotychczas jako dwumiesięcznik, od stycznia 1933 roku ukazuje się co miesiąc w niezmienionej objętości. Pomimo dwukrotnie zwiększonej liczby numerów rocznie z 5 na 10 (podczas ferji letnich czasopismo nie wychodzi), cena prenumeraty podniesiona została z 10 na 12 zł. rocznie, przyczem zarządy szkół powszechnych otrzymują 10% rabatu.

Czasopismo posiada charakter wybitnie dydaktyczno-metodyczny i w trzech pierwszych numerach zawiera następujące artykuły: Sala szkolna, jako czynnik wychowania estetycznego. Lekcja robót, oparta na projektowaniu. Założenia malarskie i założenia wychowawcze ćwiczeń rysunkowych. Trykotarstwo ręczne w szkole. Dawniej a dziś (kilka uwag nie specjalisty na temat nauczania robót ręcznych). Praca zespołowa w robotach ręcznych. Prowadzenie rysunków w trudnych warunkach szkolnych. Dlaczego i jak skonstruowaliśmy piłę taśmówkę. Palnik spirytusowy. Igła magnetyczna. Djament do cięcia szkła i jego użycie. Szlifowanie szkła i wiercenie otworów. Zaopatrujmy młodzież w narzędzia.

Z powodu reorganizacji szkolnictwa i nowych programów czasopis-

mo zapowiada interpretację programów i omawianie sposobów ich realizowania oraz opracowywanie instrukcyj i wskazówek metodycznych.

Ze względu na dużą wartość czasopisma dla nauczycieli, uczących robót i rysunków, dla szkoły i samego przedmiotu pożądane jest jak największe rozpowszechnienie go wśród nauczycielstwa, jako też współpraca nauczycieli z wydawnictwem.

Adres Redakcji i Administracji: Warszawa, Wybrzeże Kościuszkowskie 35, konto czekowe P. K. O. 435 z dopiskiem „Sekcja N. R. R. i R."

Ilustracja Szkolna.

Wydawnictwo Związku Nauczycielstwa Polskiego w opracowaniu Komitetu Redakcyjnego Tygodnika „Płomyk". Adres Redakcji i Administracji — Warszawa, Świętokrzyska 18. P. K. O. 19707.

Wrzesień 1932. — Serja 33. — Wołyń.

Październik i listopad 1932. — Serja 34, 35. — Stroje ludowe z Pokucia, z Podhala, z pod Krakowa, ze Śląska.

Styczeń i luty 1933. — Serja 37, 38. — Stroje ludowe z okolic Sieradza, Stroje łowickie, Stroje ludowe na Kujawach, Stroje ludowe na Kurpiach.

Wiadomości Ogólne. Z dziedziny rozmnażania roślowego roślin kwiatowych. — Tekst objaśniający do 39 serji „Ilustracji szkolnej". Opracowali prof. dr. Wł. Gorjaczkowski i W. Zaykowski. (Wydane przy współudziale Tow. Popierania Ogrodów Szkolnych). Wydawnictwo ilustracji szkolnej, 1933, Warszawa, ul. Świętokrzyska 18.

Spis tablic w serji 39. (Tablice kolorowe).

Nr. 472. — Tablica I. — Sadzonkowanie zielne ukośnicy królewskiej (begonji).
Nr. 473. — Tablica II. — Sadzonkowanie zielne pelargonji.
Nr. 474. — Tablica III. — Oczkowanie drzewin.
Nr. 475. — Tablica IV. — Sadzonkowanie drzewne z części nadziemnych. Krzew porzeczki.

Rozumowany katalog sztuk teatralnych.

Nakładem Bibljoteki Teatralnej Związku Teatrów Ludowych ukazał się Rozumowany Katalog Sztuk Teatralnych w opracowaniu p. J. Turowiczówny. Katalog zawiera 170 sztuk ludowych, mieszczańskich, stylowych,

historycznych i o charakterze wojskowym, a więc nadających się na obchody rocznic narodowych, jak na obchód powstania styczniowego, powstania listopadowego, rocznicy Kościuszkowskiej, na 19 marca, wreszcie sztuk o tendencji spółdzielczej i jasełek. Ułożony jest w porządku alfabetycznym podług tytułów sztuk, począwszy od jednoaktowych, jako najłatwiejszych do wystawienia, aż do zupełnie trudnych pięcioaktowych i podaje treść każdaj sztuki, ilość ról męskich i kobiecych, krótką charakterystykę osób grających oraz ilość i jakość dekoracji, wreszcie cenę każdej sztuki. Tak ułożony katalog daje możność osobom, pragnącym wystawić sztukę, zorjentowania się co wybrać ze względu na rozporządzalny zespół i warunki sceny.

Katalog zaopatrzony jest na końcu w alfabetyczny skorowidz sztuk, w alfabetyczny skorowidz autorów oraz osobno w skorowidz sztuk, nadających się na obchody rocznic narodowych.

Cena katalogu wynosi 2 zł.

Teatr Ludowy — miesięcznik.

Regjonalne organizacje teatrów ludowych w Polsce wydają jedyny w Państwie miesięcznik p. t. „Teatr Ludowy", który służy propagandzie istoty pracy w zespołach teatralnych oraz przychodzi zespołom z pomocą programową i organizacyjną.

W każdym numerze poza artykułami o charakterze programowo-ideowemi są drukowane materjały do opracowań scenicznych. Całość uzupełniają: notatki o pracy zespołów i regjonalnych organizacyj teatralnych, oraz przegląd sztuk do grania i komunikaty z prasy zagranicznej.

Administrację miesięcznika na terenie Okręgu Szkolnego Wileńskiego prowadzi Wileński Związek Teatrów i Chórów Ludowych (Wilno, ul. Wolana 10) do którego należy zwracać się w sprawie prenumeraty i pod tym też adresem należy kierować materjały do druku.

Prenumerata roczna „Teatru Ludowego" wynosi zł. 5; członkowie Wileńskiego Związku Teatrów i Chórów Ludowych miesięcznik otrzymują bezpłatnie.

Odbitki pieśni.

Wydrukowane w Dz. Urz. Kur. Okr. Szk. Wil. pieśni, można nabywać w dowolnej ilości w cenie 1 gr. za egzemplarz.

Zamówienia skierują szkoły powszechne (za pośrednictwem Inspektoratów Szkolnych), dyrekcje szkół średnich ogólnokształcących, seminarjów nauczycielskich i szkół zawodowych państwowych i prywatnych bezpośrednio pod adresem Administracji Dziennika Urzędowego, Wilno, Wolana 10. P. K. O. Nr. 30.466.

86.

SPIS KSIĄŻEK

nabytych przez Centralną Bibljotekę Pedagogiczną w marcu 1933 r.

Bełcikowska A. „Niech żyje Marszałek J. Piłsudski" W-wa 1933.
„ „ Marszałek J. Piłsudski w służbie ojczyzny. W-wa 1933.
Bigda A. Wiadomości o towarach cz. I. W-wa 1929.
Romer E. i Szumański T. Polska mapa fizyczna. W-wa 1933.
Piotrowicz W. Unja i dyzunja kościelna w Polsce. Wilno 1933.
Cepnik H. Józef Piłsudski—twórca Państwa Polskiego. W-wa 1933
Tillinger T. Mapa polskich dróg wodnych. W-wa 1931.
Zawiszanka Z. Świt wielkiego dnia—opow. z dzieciństwa Marsz. Piłsudskiego W-wa 1933
Janta-Połczyński A. Wgłąb Z. S. S. R. W-wa 1933
Voss J. Łodzią żaglową przez oceany. W-wa 1933.
Mirski H. J. Piłsudski—od bojówki do buławy. W-wa 1933.
Kozietulski Cz. Polskie pieśni ludowe. Lwów 1933.
Kazuro St. 30 pieśni dziecięcych. W-wa 1933.
Kołodziejczyk J. Botanika. Cz. II. Rośliny zarodnikowe. W-wa 1932.
Żukowski O. Śpiewnik dla młodzieży szkolnej, cz, III. Lwów 1933.
Car S. Józef Piłsudski, a Państwo Polskie. W-wa 1930.
Pomarański S. Józef Piłsudski—życie i czyny. Zamość 1931.
Starzewski J. Józef Piłsudski—zarys psychologiczny. W-wa 1930.
Zygmuntowicz Z. Józef Piłsudski—kronika biograficzna. Lwów. 1933.
Kwiatkowski W. Polska Marszałkowi Piłsudskiemu w dn. 19-III. Lwów 1933.
Mirski J. Współdziałanie młodzieży w pracy wych. szkoły. Lwów 1933.
— Pamiętniki bezrobotnych Nr. 1—57. W-wa 1933.
Papini G. Gog. Kraków 1933.
Swierzyński M. Pieśni na chóry żeńskie. Z. 1. W-wa 1933.

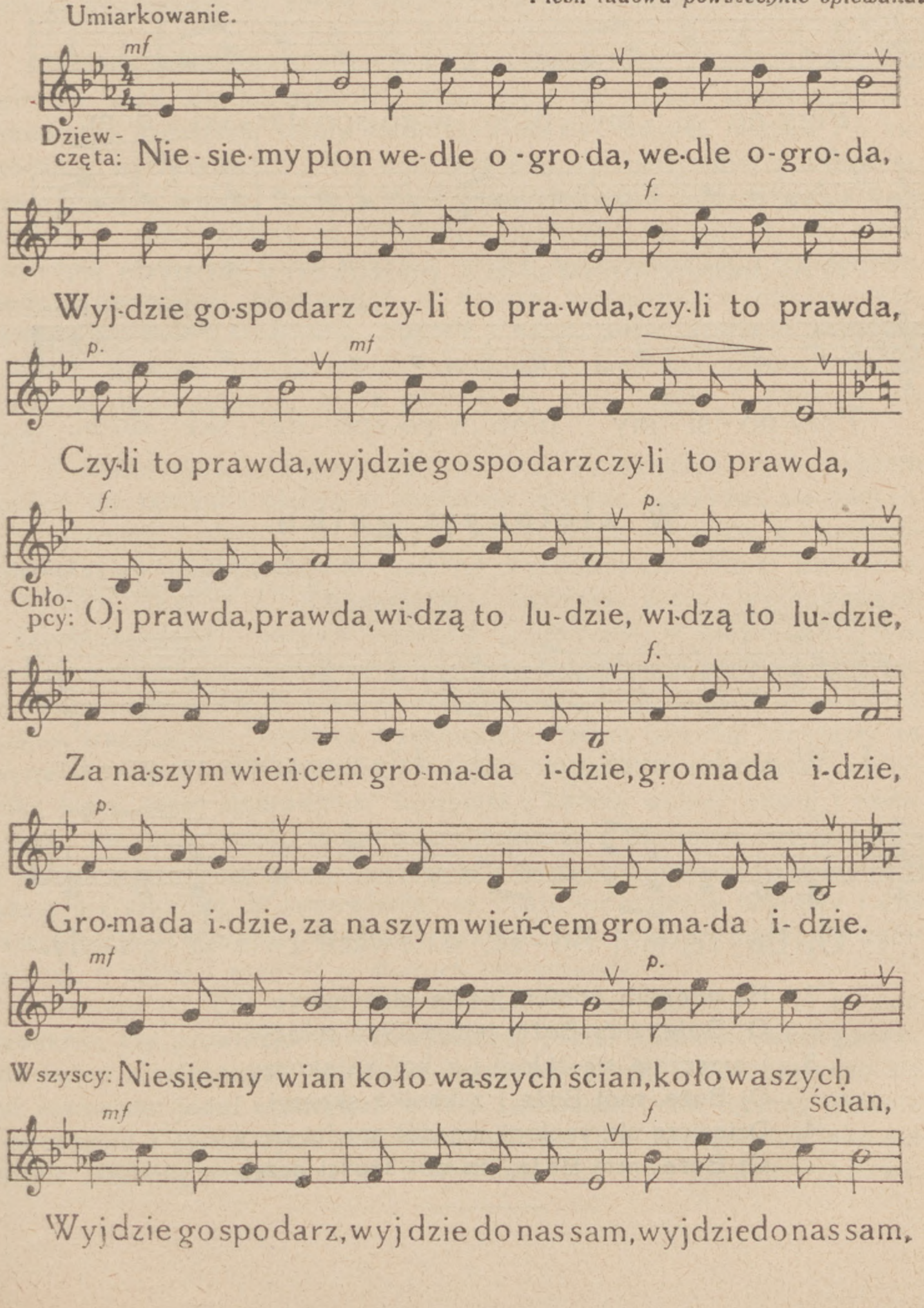
Schlechtweg W. Die Frage im arbeitsbetonten unterricht Osterwieck, 1929.
Braune F. i i. Das freie Unterrichtsgespräch.
Weber-Riess. Weltgeschichte in drei Bänden. I—III Leipzig 1924.
Adler A. Menschenkenntnis. Leipzig 1931.
Życzkowski J. Śpiewnik szkolny cz. I. Kraków 1933
Dąbrowska M. Noce i dnie—powieść. T. III. Miłość, cz. I. W-wa 1933.
Heywang E. Die einklassige Schule. Langensalza 1927.
Kessler P. Kindesgemässer Ski-Unterricht. Langensalza 1931.
Künkel F. u. R. Grundbegriffe der individualpsychologie. Berlin 1933.
Rude A. Die neue Schule u ihre Unterrichtslehre I—III. Leipzig 1932.
Tropfke J. Geschichte der Elementar-Mathematik, I. Berlin 1930.
Koczwara M. Barania Góra, jako rezerwat przyrodniczy. Katowice 1931.
Heffter L. Was ist Mathematik? Karlsruhe 1925.
— Handbuch des Taubstummenwesens. Osterwieck 1929.
Gąsiorowski W. Pigułarz—powieść. W-wa 1933.
" Dobosz woltyżerów—powieść historyczna. W-wa 1933.
Zakrzewska H. Pojednanie—opowieść o niedźwiedziu tatrzańskim. W-wa 1933.
Dingle A. Złodzieje pereł. W-wa 1933.
Berent W. Ozimina—powieść. W-wa 1933.
Przybylski S. Kresy Wschodnie Rzeczypospolitej. Lwów 1933.
Bory J. U podwalin Rzeczypospolitej. Lwów 1919.
Campe J. Ojcowska rada dla mojej córki. W-wa 1848.
Krzyżanowski J. Pieśniarz krainy kęp. (W. Orkan). Zakopane 1927.
Morawski K. Vergilius i Horatius (cz. IV literatury). Kraków 1916.
Remer J. Madonna Warowni Wileńskiej. Kraków 1927.
Zdziechowska S. Stanisław Brzozowski. Kraków 1927.
Zagadłowicz E. Dziewanny—poemat. W-wa 1927.
Biegeleisen H. Żona poety. (T. Lenartowicz). W-wa 1933.
Czeżowski T. O stosunku nauki do państwa. W-wa 1933.
Hulewicz J. O przebudowie studjum polonistycznego. W-wa 1933
Mehnert K. Młodzież w Rosji Sowieckiej W-wa 1933.
Steuermann C. Koniec kapitalizmu' W-wa 1933.
Nowakowski Z. Książka zażaleń. W-wa 1933.
Rudawski L. Zabawki z deszczyny. Poznań 1933.
Romiszewska K. Skrócona metoda badań Vermeylen'a. W-wa 1933.
Dawid J. W. Psychologja religji. W-wa 1933.
Lutosławska H. Świetlica dla dzieci. W-wa 1931.
Goetel F. Podróż do Indyj. W-wa 1933.
Cenĕk B. Skola zpevu na základe modernich metod. Praha. 1931.
Falk K. Rechnen im Rahmen Gesamtunterrichts. Wien. 1923.
Traedwell F. P. Lehrbuch der analytischen Chemie. II. Band. Leipzig 1930.
Burger E. u. Steiskal T. Praxis u. Theorie der Schulklasse. Wien. 1931.

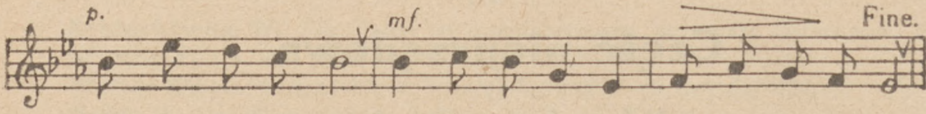
87.

Część nieurzędowa.

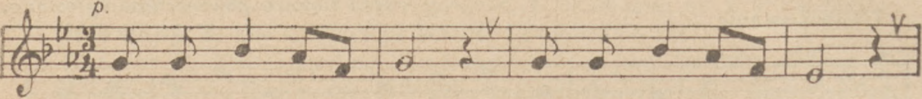
Niesiemy plon.

Pieśń ludowa powszechnie śpiewana.

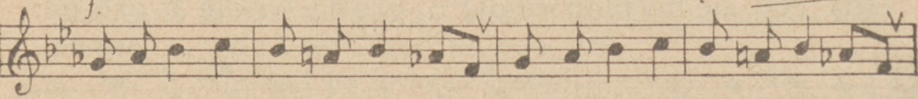

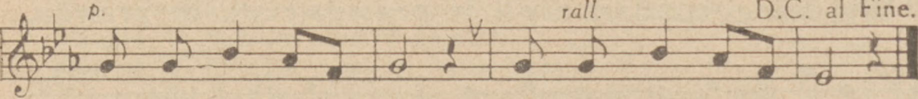
Wyj-dzie do nas sam, wyj dzie go spodarz, wyj dzie do nas sam.

Przy-no - si - my plon, w go-spo-dar- ski dom,

A by dobrze plono-wa- ło, po sto korcy z kopy da-ło,

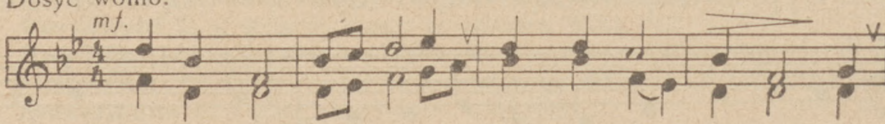

Przy-no - si - my plon w go-spo - dar - ski dom.

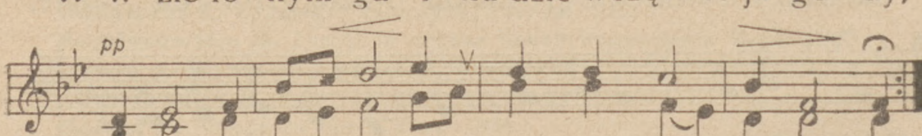
W zielonym gaiku.

Wileńska pieśń ludowa ze śpiewn „Polski Solfeż” Hławiczki.

Dosyć wolno.

1. W zie-lo - nym ga - i - ku dzie-wczę rwie ja- go - dy,

Oj Bo - że, mój Bo - że, dzie wczę rwie ja - go - dy.

2. Na wronym koniku jedzie ułan młody
Oj Boże, mój Boże, jedzie ułan młody.
3. I grzecznie się skłoni i z konika skoczy,
Oj Boże, mój Boże i z konika skoczy!
4. Dziewczę się zapłoni, na dół spuści oczy,
Oj Boże, mój Boże, na dół spuści oczy!

88.

Metodyka godzin wychowawczych

Referat wygłoszony na kursie wychowawczym w Grodnie 8 kwietnia 1933 r.

Wśród przeróżnych zabiegów wychowawczych i najrozmaitszych form, (w jakie się krystalizuje i przez jakie się wyraża działalność wychowawcza dzisiejszej szkoły średniej, znalazły również miejsce i t. zw. „godziny wychowawcze". Są one bowiem, a przynajmniej w założeniu swem stać się winny, jedną z form bezpośredniego oddziaływania nauczyciela — wychowawcy na młodzież i zetknięcia się jego z całą klasą, względnie z mniejszą lub większą grupą wychowanków, i momentem, kiedy w swobodnej pogawędce w drodze serdecznej wymiany myśli, owianej atmosferą szczerości, pogody i wzajemnego zaufania, zapadnie w dusze i serca młodocianych osobników niejedno płodne ziarno, niejedna myśl głęboka, która później w czyn ważki i doniosły się wcieli.

Z chwilą więc, gdy praca wychowawcza w szkołach naszych żywszem poczęła bić tętnem i głębszem popłynęła nurtem, ukazywać się poczęły w programach i planach tej pracy, a nawet gdzie nie gdzie w tygodniowych planach lekcyjnych, owe godziny wychowawcze, które Bornholtz, w książce swej p. t. „Organizacja i technika pracy wychowawczej w szkole średniej", nazywa poprostu „godzinami w czasie lekcyjnym przeznaczonemi dla wychowawcy". Zasadniczo niema w tem nic nowego. I przedtem bowiem w szkole przedwojennej, którą lubimy nazywać „szkołą tradycyjną", myślący wychowawca, skoro pragnął nawiązać ze swymi uczniami nić serdecznej przyjaźni i głębiej się zapoznać z psychiką klasy jako zbiorowiska, korzystał z każdej wolnej chwili i nadarzającej się sposobności, by jakieś zagadnienie z uczniami omówić: były to jednak przeważnie sprawy związane z pogwałceniem lub naruszeniem dyscypliny szkolnej, a „omówienia" te miały,—a niestety niekiedy i dziś jeszcze mają — charakter długich moralizatorskich kazań lub zgoła ogólnikowej, a ostrej i mocnej w słowach reprymandy.

Dlatego też, gdy na kursach nauczycieli i dyrektorów, czy to warszawskich, czy prowincjonalnych wysunięty został problem owych godzin, jako jeden z zaleconych zabiegów wychowawczych, ustosunkowano się doń rozmaicie: jedni upatrywali w tem „*werbalizm*" tak tępiony obecnie w nauczaniu i całem życiu szkolnem, inni przyjęli owe godziny jako sui generis „*nowinkę pedagogiczną*" z właściwą tego typu ludziom—rezerwą.

Zasłyszane jednak na kursach zalecenia zrobiły swoje, i oto tu i ówdzie spotykamy się na terenie poszczególnych szkół z organizacją godzin wychowawczych, jednak niezawsze właściwą i niezawsze należycie ujętą i docenioną.

Istotnie jeżeli „nowinkarstwem" w dziedzinie wychowania, będziemy nazywali takie zabiegi, które dla swej pełnej realizacji wymagają dokładnego zapoznania się z psychologją młodzieży oraz jasno skonstruowanego planu pracy, zmierzającego do określonego celu, wówczas „godziny wychowawcze" tak, jak je dziś ujmujemy, są rzeczywiście czemś w praktyce szkolnej nowem i, dodać należy, bardzo pociągającem.

Pomijam narazie wspomniany zarzut „werbalizmu", z którym się jeszcze spotkamy na końcu tych rozważań, i *przechodzę do właściwego tematu*. Stanowi on, jak Państwo wiedzą, jedynie fragment, jakby odcinek w całokształcie akcji wychowawczej szkoły. Skoro jednak przyjmujemy postulat, że w pracy tej podobnie jak w każdej innej działalności ludzkiej zagadnienie celów i środków jest czemś niezmiernie ważnem, gdyż od tego zależeć może powodzenie naszych wysiłków względnie spaczenie całej linji wychowawczej, musimy konsekwentnie stosować te wymagania i do tego przejawu pracy szkolnej, jakiem są „godziny wychowawcze". „Wobec ogromu zagadnień wychowawczych" — powiada cytowany już na wstępie Bornholtz — „nie możemy sobie pozwolić ani na jeden nieprodukcyjny, nie prowadzący do celu krok". I jeżeli nauczyciel przystępujący do nauczania jakiegokolwiek bądź przedmiotu ma przed sobą mniej lub więcej sprecyzowany: 1) *cel nauczania* tego przedmiotu, 2) szczegółowy *program*, 3) *wskazania metodyczno-dydaktyczne*, to czyż wychowawca, stojąc wobec zagadnienia zorganizowania godzin wychowawczych w swojej klasie, względnie dyrektor lub Rada Pedagogiczna zamierzając rozwinąć w tym kierunku pracę w zakładzie, nie powinni się zastanowić nad temi trzema dopiero co zaznaczonymi momentami? Nie chodzi tutaj o narzucenie pracy wychowawczej jakichś schematycznych ram, czy o bezduszną rutynę, chodzi jedynie o nadanie temu jej odcinkowi, którą nazywamy „godzinami wychowawczemi", charakteru organizacji świadomej swych celów i środków i możliwie sprawnie i skutecznie działającej.

W myśl więc powyższych założeń spróbujemy może omówić zagadnienie godzin wychowawczych z tego trojakiego punktu widzenia t. j.: 1) *celu*, 2) *programu* i 3) *metody*.

I. Cel.

Z podanego na wstępie bardzo zresztą może powierzchownego i niepełnego określenia, czem są te godziny, wypływa określenie ich celu.

A więc przedewszystkiem winien on być oczywiście najzupełniej *zgodny z celem zasadniczym, jaki sobie postawił zakład* w swej pracy wychowawczej — o ile taki cel został wyraźnie i mocno sprecyzowany — a jeśli o specjalne cele tych godzin chodzi, to zmierzać one winny:

1) *do umożliwienia ułatwienia wychowawcy nawiązania jak najbliższego i najserdeczniejszego kontaktu* z klasą jako całością, nie wyklucza to oczywiście indywidualnego obcowania wychowawcy z poszczególnymi uczniami—z klasą jako zbiorowością, której psychika jest tak odmienną od psychiki wchodzących w jej skład osobników,

2) godziny wychowawcze mają *ułatwić wychowawcy dokładne poznanie* tego zbiorowiska — klasy i poszczególnych jednostek, w tem jak się one wykazują w rozmowie ogólnej, w dyskusji i w sporze, w rozstrzyganiu wysuwanych przez nich samych lub nauczyciela problemów. Sposób rozumowania, zainteresowania, upodobania i instynkty i wiele nieraz ukrytych właściwości psychicznych dają się poznać na tych właśnie godzinach pogawędki pozalekcyjnej,

3) i wreszcie na godzinach wychowawczych *odbywać się winno kształcenie charakteru*, urabianie pojęć, rozszerzanie sfery zainteresowań, sublimowanie instynktów, skierowywanie ich we właściwe i pożądane z punktu widzenia celów wychowawczych łożysko, wyrabianie właściwej postawy w stosunku do pewnych ważnych, może wybranych przez nauczyciela, może wysuniętych przez młodzież zagadnień, tkwiących w życiu współczesnem, z któremi młodzież zetknie się niebawem we własnem życiu.

Część tych problemów lub pewien ich rodzaj, jak religijne lub takie, które wkraczają w sferę intymnych przeżyć osobnika, trzeba będzie z poszczególnymi uczniami omawiać w poufnych konferencjach indywidualnych, ale i wówczas pogawędki z klasą mogą być nieraz znakomitą korekturą i uzupełnieniem rozmów indywidualnych. Przy omawianiu wspomnianych zagadnień należy — jak o tem jeszcze będziemy mówić — ujmować je ze strony wychowawczej opierając się na wiadomościach zdobytych przez uczniów na lekcjach odnośnych przedmiotów lub z lektury, z reguły bowiem godziny wychowawcze nie powinny mieć na celu pogłębienia i uzupełniania wiedzy materjalnej, lecz — wiedzy życia i nauki samoopanowywania się i może przedewszystkiem zmierzać do celu,—o którym mówi Danysz: „że każdemu wychowaniu w jakikolwiek sposób się dokonywa, a więc i godzinom wychowawczym przyświecać winna jedna myśl zasadnicza *uszlachetnienie wewnętrzne wychowanka*.

Zasada ta jest słońcem, dookoła którego cała praca wychowawcza się obraca".

Od tak sumarycznie ujętych celów przejdźmy do zagadnienia *materjału i programu*.

Zgodnie z wyrażoną zasadą, że godziny wychowawcze nie mogą być prawieniem kazań i morałów, będziemy czerpać materjał do naszych pogadanek przedewszystkiem z życia. Tematów więc dostarczyć nam muszą: 1) szkoła, 2) życie pozaszkolne, 3) młodzież i dopiero na ostatku 4) nasze własne przeżycia, bądź pomysły. 1. Szkoła, życie młodzieży w jej murach, tysiące drobnostek, z jakich się składa normalny szary dzień szkolny, zachowanie się młodzieży na lekcjach na przerwach, na wycieczkach, w organizacjach uczniowskich i na uroczystościach i obchodach szkolnych, stosunek do kolegów i nauczycieli, cały ten kompleks zjawisk, faktów z życia szkolnego dostępny jest naszym obserwacjom, jakże bogaty daje materjał do pogadanek, do snucia wniosków i tworzenia wątków i punktów zaczepienia dla gorących dyskusyj, wieleż stąd powstanie problemów w tym mikrokosmosie życia społecznego, jakiem jest szkoła z całą swą skomplikowaną strukturą, problemów, które się dadzą przetransponować i przetworzyć i związać z makrokosmosem — życiem prawdziwem, do którego tę młodzież przygotowujemy.

Bądźmy tylko bacznymi i wnikliwymi i nadewszystko troskliwymi i współczującymi obserwatorami, a takim winien być wychowawca, niech skrzętnie ten materjał zbiera, segreguje w zależności od celu jaki zamierza osiągnąć i taki świeży, tryskający życiem bierze do swych pogadanek — tym materjałem wypełni on te godziny, które będą miały jako zadanie dwie wielkie dziedziny pracy wychowawczej *kształcenie charakteru i wychowanie społeczne.*

2. *Życie pozaszkolne* w najszerszem tego słowa znaczeniu w całem przebogactwie swych form i przejawów dostarczy nam niezliczone mnóstwo tematów: czy to będą wypadki z życia państwa naszego lub państw obcych, z życia miasta, czy wsi lub najbliższej okolicy, jakieś zjawiska o charakterze bądź klęski, bądź niezwykle pomyślne, czy zjawiska z dziedziny kultury duchowej, bądź materjalnej lub współżycia państw i narodów ale charakterystyczne i typowe dla przeżywanej przez nas epoki, mogące być użyte jako symbole, jako pewne „signa temporis" i takie w związku z którymi można z łatwością omówić i ustalić właściwe ustosunkowanie się do współczesnej skomplikowanej rzeczywistości.

Jest to znów materjał, którym wypełnione być mogą godziny po-

święcone wychowaniu *obywatelsko-państwowemu* i wyrobieniu odpowiedniej *postawy życiowej* u młodocianych osobników.

3. *Młodzież sama* dostarczy nam ze siebie i z dwóch wyżej wspomnianych źrodeł—szkoły i życia pozaszkolnego—bardzo dużo materjału bądź przez samorzutne, bezpośrednie wypowiedzenia się i zapytania, bądź za pośrednictwem należycie przemyślanych i dobrze przepracowanych ankiet w postaci — albo najbardziej rozpowszechnionej i niestety zbytnio nadużywanej — zgóry ułożonych pytań, albo w postaci skrzynek, do których młodzież sama rzuca kartki z pytaniami w kwestjach ją najbardziej i najżywiej obchodzących. Skrzynki te są w pewnych najczęściej tygodniowych odstępach czasu opróżniane, cały zebrany materjał kartkowy układany w grupy według rodzaju zagadnień i omawiany na zebraniach świetlicowych osobno z klasami niższemi i osobno—z wyższemi. Powstają w ten sposób godziny wychowawcze o specjalnem typie, gdyż nauczyciel ma tu do czynienia z grupą mniej jednorodną, mniej mu znaną, aniżeli klasa, w której uczy i dlatego ten system godzin wychowawczych jest dość trudny do zrealizowania i sądzę nie powinien tam, gdzie istnieje wykluczać normalnego prowadzenia godzin systematycznych przez opiekunów (wychowawców klasowych).

Do tejże grupy materjału czerpanego od młodzieży zaliczyć należy *prace piśmienne* z języka ojczystego przedewszystkiem zwłaszcza na t. zw. tematy wolne, czy oderwane, mające charakter wypowiedzeń lub omawiające pewne strony psychiczne, lub wyrażajace upodobanie, poglądy, rzuty w przyszłosć. Dają one nieraz niezmiernie ciekawy materjał odsłaniają zdumiewające nieraz głębie, a także i rozterki ducha ich autoró a wówczas nadają się jedynie do bardzo poufnego indywidualnego omówienia. Często jednak mogą posłużyć punktem wyjścia do ożywionej koleżeńskiej dyskusji w klasie. Rzadko kiedy wychowawca będzie odczytywał całe wypracowanie w klasie, przeważnie materjał zebrany przez niego lub dostarczony przez kolegę, należy odpowiednio przygotować by go spożytkować na godzinie wychowawczej i przedyskutować.

Omówiony tutaj materjał nadaje się w szczególności do godzin mających na celu *wychowanie moralne*, wyrobienie pewnych pojęć, *naświetlenie* zagadnień filozoficznych, teologicznych i t. p.

4. Wreszcie na ostatniem miejscu wszystko *to co jesteśmy* w *stanie dać naszym wychowankom ze siebie*. A więc może jakieś nasze ciekawsze przeżycia czy wspomnienia z lat dziecinnych i szkolnych, nasz sposób postępowania i reagowania na te lub inne zjawiska. Wychowawca o bogatem życiu wewnętrznem, o silnej i wyraźnej indywidualności i strukturze duchowej harmonijnej, jednolitej i jasno skrystalizowanym ideałe

życiowym wciąż w sobie wypracowywanym, wychowawca, który z tem wszystkiem pójdzie do młodzieży z sercem szczerem i gorącem potrafi ją swym przykładem i słowami porwać i zapalić i ze siebie dać materjał do dyskusji i do późniejszego czynu. Ale z tem bądźmy ostrożni. Bądź co bądź nasze przeżycia, nasze ideały i nastawienia to nie są przeżycia młodzieży, to są dla niej słowa może i bardzo piękne, ale zbyt często wygłaszane mogą pociągnąć na bezdroża werbalizmu, a młodzież na takich godzinach podniosłych kazań—pogrążyć w stan zupełnej bierności nie będzie bowiem wynik takiej dyskusji zrozumiany jako jej wewnętrzny dorobek. *Z tego więc materjału*, który nam obficie dostarczy życie szkolne i pozaszkolne, młodzież i nasze własne przeżycia *skonstruować musimy program*, o ile chcemy godzinom wychowawczym dać jakiś plan i wytknąć linję kierunkową. A sądzę, że jeżeli dziś ze wszechmiar wskazanem i bodaj koniecznem jest posiadanie przez szkołę wyraźnego planu wychowawczego, ułożonego nawet na kilka lat zgóry, to i godziny wychowawcze zamiast dorywczych pogawędek, omawiających w sposób chaotyczny najróżnorodniejsze zagadnienia, muszą się ułożyć w jakiś celowy system. Rzecz prosta, że nie może to być jakiś raz nazawsze zafiksowany, zpetryfikowany program jak to ma miejsce w przedmiotach nauczania, jeżeli bowiem podamy w szczegółowych rozkładach materjału program uważany jest jako ramowy i pożądana jest jak najdalej idąca inicjatywa i inwencja nauczyciela, to tutaj gdy chodzi o godziny wychowawcze twórczość, pomysłowość, intuicja pewien powiedziałbym artyzm wychowawczy nauczyciela stanowi o wszystkiem. Decydującymi bowiem czynnikami przy układaniu na rok jeden lub nawet półrocze programu godzin wychowawczych są: 1) dokładna znajomość faz rozwojowych młodzieży zarówno w jej życiu psychicznem, jak intelektualnem, 2) specjalne warunki danego zakładu, 3) stopień rozwoju i zainteresowania młodzieży, 4) własne zainteresowania i zamiłowania wychowawcy, 5) cele bliższe i dalsze, jakie w swej pracy wychowawczej założył i wreszcie 6) ogólny plan i kierunek wychowawczy szkoły.

A więc nauczyciel musi zdać sobie dokładnie sprawę, że inne winno być jego podejście do programu, a jak wnet zobaczymy inne też i metody w kl. *III. IV.* niż w kl. *V. VI.* a jeszcze inne w *VII. VIII.* Podział zgrubsza oprzeć można na przeciętnym wieku uczniów do tych klas uczęszczających a więc w *grupie I. lata 13—14*, w *grupie II-ej—lat 15—16 i w grupie III — lat 17 — 19* z uwzględnieniem proponowanego przez dr. Kreutza podziału t. zw. okresu „młodości" a więc okresu zawierającego młodzież nowego gimnazjum i liceum; na trzy podokresy zwane *wiekiem przekory, dojrzewaniem i okresem harmonizacji*. Charak-

terystyczne cechy tych okresów zarówno psychiczne, jak i intelektualne omawiane już były na innych wykładach, tutaj zaznaczyć tylko wypada, że materjał godzin wychowawczych winien być odpowiednio do tych okresów dobrany: *dla okresu I*, odpowiadającemu kl. III, IV będzie to jakiś znany dzieciom opis przygód albo fantastycznych, wziętych z lektury albo rzeczywistych, jakaś podróż, wycieczka, bohaterskie czyny lotników, czy marynarzy, czy sportowców lub jakieś ciekawe „kawały" z życia szkolnego; niech to będzie jakiś żart, czy psota nawet. W omawianie tych faktów włożymy dużo humoru ale zarazem skierujemy dyskusję na tory takie, by dzieci doszły do przekonania o potrzebie podporządkowania się, potrzebie karności, opanowania odruchów, posłuszeństwa. Niech tematy naszych pogadanek będą bardzo urozmaicone, żywe, ciekawe i nie wymagające dla ich zrozumienia wielkiej pracy myślowej, gdyż młodzież w tym okresie nie jest zdolna do poważnych wysiłków intelektualnych. *W okresie II-im* obejmującym *klasy V, VI* rozszesrzać możemy i pogłębiać zakres tematów, opisy przygód i wszelkie wydarzenia z życia współczesnych, znanych osobistości, względnie wypadki w życiu szkolnem traktować już będziemy nie z punktu widzenia ciekawych i emocjonujących perypetyj, lecz z punktu widzenia celu wielkiego, ofiary, poświęcenia dla idei tego wszystkiego, czem już żyje dana młodzież w okresie dojrzewania, tu, już można poruszyć szereg zagadnień obywatelsko-państwowych, społecznych, tu miejsce na sublimowanie instynktów, na kształcenie woli i na urabianie przyszłego światopoglądu. W tym okresie najcenniejszym materjałem mogą być wypowiedzenia się uczniów w pracach piśmiennych, tutaj również należy zwrócić uwagę na wyrobienie umiejętności dyskusji, na t. zw. kulturę słowa i sporu.

I wreszcie w *okresie III-kl. VII, VIII*, gdy młodzież pochłaniają zagadnienia filozoficzne, etyczne, religijne, gdy zjawiska intelektualne zaczynają się wybijać na pierwszy plan, młodzież sama bierze niejako inicjatywę w doborze tematów, należy tylko umiejętnie je klasyfikować i dopasowywać do celów jakie sobie wychowawca postawił. Życie szkolne zaczyna już mniej ją interesować: tematy wzięte z lektury, z teatru, lub związane z wyborem zawodu, zagadnienia polityczne i gospodarcze, etyczne i filozoficzne oto co ich zajmuje i co powinno być wyzyskane na godzinach wychowawczych w okresie, kiedy młodzież jak mówi Kreutz swe mgliste i niewyraźne marzenia przekształca w wyraźne cele życiowe.

W klasach żeńskich — zwłaszcza w drugim i trzecim okresie rozwojowym program godzin wychowawczych uwzględni odpowiednio zagadnienia związane z rolą i zadaniem kobiety jako matki i pracowniczki

społecznej, wyzyskując pod tym względem zainteresowania i popędy młodzieży żeńskiej, mniejszy natomiast nacisk kładąc na zagadnienia filozoficzne lub polityczne.

Powyższy zarys programu daleki jest oczywiście od dokładności i doskonałości, chodzi mi jedynie o podkreślenie konieczności indywidualizowania materjału w zależności od klasy wzg. od wieku młodzieży. Nie chciałbym dokładnie precyzować tematów, któremi można godziny wychowawcze wypełniać, wychodząc z założenia, że winne one powstawać dopiero po uwzględnieniu zaznaczonych już wyżej czynników. Garść takich tematów gawęd (59) podał w swej „Żywej szkole" Jerzy Ostrowski. Spróbujmy jedynie w charakterze przykładu rozpatrzyć w myśl naszkicowanych wyżej rozważań programowych trzy pierwsze lepsze wzięte z konkretnej praktyki szkolnej tematy godzin wychowawczych są to: 1) „budowa kajaków", 2) „Polskie morze" i 3) „Józef Piłsudski".

Temat pierwszy „Budowa kajaków".

W kl. III — IV — uczniowie opowiadają o jakiejś przygodzie wzgl. ciekawej podróży na kajakach, własnej lub zasłyszanej czy wyczytanej. Pogawędka toczy się na temat cech charakteru, które należy posiadać lub wyrobić w sobie, by stawiać czoło niebezpieczeństwu,— potrzeby zaradności i przyjścia z pomocą innym w nieszczęściu. W wyniku rozmowy wypłyną postanowienia wyrabiania tych własności charakteru w życiu szkolnem.

W kl. V—VI z powodu wysuniętego przez klasę życzenia omówienia sprawy budowy kajaków i trudności zorganizowania tej pracy w szczupłej pracowni harcerskiej, omówić zagadnienie właściwej organizacji pracy i zgodnej i solidarnej współpracy z kolegami. O ile klasę charakteryzuje brak harmonji i kłótliwość można poświęcić temu zagadnieniu dwie godziny i dojść do konkretnego projektu i postanowienia. Nie należy natomiast na takiej godzinie omawiać technicznych szczegółów budowy kajaków.

W kl. VII i VIII temat ten może nasunąć szereg refleksyj, związanych z zagadnieniem organizacji pracy wogóle lub z przemysłem kajakowym czy wreszcie ze sportem wodnym i jego znaczeniem w Polsce.

Temat drugi „Morze".

W kl. III—IV. Ciekawy opis morza, przygód na morzu, życia rybaków, korsarzy lub marynarzy, np. szczegółowy opis porwania oficerów

angielskich i t. p., a dalej omówienie jakim trzeba być dzielnym, odważnym, ofiarnym, by sprostać zadaniom, jakie nakłada praca na okręcie i wreszcie porównanie szkoły z okrętem i uczniów z dzielnymi i karnymi marynarzami.

Klasy V—VI zająć może jakiś piękny poetycki opis morza. Wspomnienie odbytej podróży, szczegóły budowy portu w Gdyni, jedynie jako punkt wyjścia dla omówienia wykazanej przez Państwo i naród siły woli, energji, uporu w umocnieniu się na Bałtyku. Cechy te najprzód musi wyrabiać w sobie jednostka, winna ona być bohaterem dnia codziennego, bohaterem w swej szarej codziennej pracy, postanowienie „bądźmy bohaterami szkolnymi" *i wreszcie w kl. VII—VIII* — omówić należy zagadnienie dostępu do morza jako problem i realizacja Polski mocarstwowej, w taki sposób, by młodzież poczuła się wciągnięta również do tej pracy i w niej upatrywać zaczęła swój cel życiowy.

Temat trzeci „Józef Piłsudski: 19 marzec".

Kl. III—IV. Lata dziecięce i szkolne Ziuka. Jego przeżycia ówczesne i marzenia o wolnej Polsce i wypędzeniu Moskali. Dzieci winne wczuć się w to, jak ten chłopak taki sam żak szkolny jak i oni trawił w sobie płomień miłości Ojczyzny i postanowienie walki i pracy dla Niej, i doprowadził je do skutku, a jako wynik pogawędki: „bądźmy wszyscy małymi Ziukami".

Kl. V — VI — to fragmenty z Jego prac i walk, z Jego cierpień i bólów, to narastanie bohatera winno skupić uwagę klasy i dać temat do dyskusji kogo i kiedy nazywamy bohaterem.

W kl. VII i VIII. Józef Piłsudski jako mąż stanu i organizator życia państwowego Polski. Symbol wielkości narodu—oto temat do omówienia znaczenia jednostki w dziejach i wielu z tem związanych zagadnień historjozoficznych i społecznych.

Nie chcę mnożyć przykładów. Myślący nauczyciel znajdzie tysiące sposobów i możliwości, by wyzyskać posiadany materjał; chodziło mi tylko o zaznaczenie, że godziny wychowawcze nie mogą być we wszystkich klasach do siebie podobne, nawet o ile jak w cytowanych 2 ostatnich wypadkach tematy były niejako narzucone przez okoliczności zewnętrzne (rocznica uzyskania dostępu do morza i uroczystość 19 marca)— winne być one o ile możliwe wprzęgnięte do ogólnego programu wychowawczego; nie powinny być też lekcją: w temacie godziny wychowawczej — jak z samej istoty rzeczy wynika — winien dominować pier-

wiastek wychowawczy, zawierać się morał „...in nuce...", nie narzucony jednak klasie, a przez nią w dyskusji — dyskretnie i umiejętnie przez nauczyciela kierowanej—wydobywany.

Z tem ostatniem twierdzeniem wkraczamy już *w dziedzinę metody godzin wychowawczych*, co stanowić będzie część trzecią i ostatnią niniejszych rozważeń.

III. Metoda.

Z tej pewnej zresztą bardzo niedoskonałej i może nawet niebezpiecznej analogji, jaka tu i ówdzie w toku tego opracowania przejawiła się pomiędzy organizacją godzin wychowawczych, a organizacją nauczania w szkole, wynika, że i w zakresie metody oraz pewnych chwytów i podejść dydaktycznych, jakie należałoby stosować na tych godzinach obowiązywać będą znane już nam wskazania ogólno-metodyczne.

Będzie więc wychowawca posługiwać się takiemi metodami, które idąc po linji zainteresowań jego wychowanków uwzględnią ich aktywność, samodzielność i to przedewszystkiem w takiem kierunku, ażeby wysuwane problemy, wskazania i normy o charakterze etycznym możliwie wrastały w duszę osobników i były samodzielnie przerabiane, kształtując stopniowo ich osobowość i całą strukturę duchową.

Osią dookoła której ma się toczyć dyskusja na godzinie wychowawczej jest *zagadnienie*, wysunięte przez nauczyciela, lepiej przez samą klasę w związku z podanym przez wychowawcę tematem. *W dyskusji* winni wziąć udział wszyscy bez wyjątku uczniowie, o ile klasa jest nieliczna; klasy liczne ponad 25—30 uczniów pożądane byłoby dzielić na grupy. Nieśmiałych i małomównych zachęcać, a w razie uporczywej bierności, w rozmowie indywidualnej, serdecznej i poufnej ustalić przyczyny i odpowiednio do tego kierować dyskusją. Rezultatem dyskusji winien być jakiś *wniosek*, postanowienie, teza, stwierdzenie jednem słowem jakiegoś wyniku bądź przez uczniów, bądź przez nauczyciela, przyczem musi to nastąpić na tej *samej godzinie* — nie mogą bowiem uczniowie wyjść z klasy pod wrażeniem, że spędzili czas na pustej, bezprzedmiotowej paplaninie, dlatego moment końcowy godziny winien być związany z zagadnieniem postawionem na jej początku.

Bardzo wskazanem jest *wysunięcie pod koniec godziny nowego problemu*, wypływającego z dopiero co przedyskutowanego jako zagadnienie do przemyślenia na godzinę następną — o ile ono żywo klasę zainteresuje — wówczas stanie się tematem rozmów i sporów pomiędzy uczniami podczas przerw i w domu rugując nawet na czas jakiś inne tematy i ciekawostki. Uszlachetniona w ten sposób i podniesiona na

wyższy poziom wymiana myśli, dyskusja i spór nadadzą inny kierunek zainteresowaniom, staną się głębokiem, wewnętrznem przeżyciem młodzieży. Oczywiście, że w zależności od tematu nastawienia i nastroju klasy może się trafić godzina wychowawcza, wypełniona niemal wyłącznie większem, porywającem *opowiadaniem nauczyciela* sui generis, gawędą harcerską. Ale to są wyjątki, w zasadzie trzymajmy się raczej metody zagadnieniowo-dyskusyjnej.

Ogólny *charakter* godzin wychowawczych winien być jak najbardziej *swobodny*, zaprawiony znaczną dozą humoru. Zniknąć winna sztywność, która panuje z konieczności na lekcjach, nauczyciel niech zejdzie z katedry czy z krzesła, niech wejdzie między uczniów, którzy swobodnie się zgrupują dokoła niego, niech się zwraca w klasach niższych zwłaszcza, do chłopców po imieniu (nauczycielka tak samo do swoich dziewczynek). O ile tylko warunki atmosferyczne i ogólno - szkolne pozwalają, należy przenieść godziny wychowawcze na świeże powietrze; błękit nieba, słońce, przestwór pól, łąk i szumiący las lepiej usposabiają do takiej pogawędki, aniżeli szare ściany i brudne ławki w klasie, a zbiory gawęd harcerskich oddać mogą zawsze, a zwłaszcza wówczas nieocenioną usługę nauczycielowi.

Jeśli chodzi o atmosferę i otoczenie, *to pogadanki świetlicowe* są pod tym względem w bardziej korzystnych warunkach, aniżeli klasowe godziny wychowawcze. Nie ulega wątpliwości, że tego rodzaju ujęcie godzin wychowawczych wymaga ze strony nauczyciela dużo taktu, umiejętności i daru obcowania z młodzieżą, wymaga dobrze wychowanego zespołu karnej i kulturalnej młodzieży, dlatego nie zawsze, nie wszędzie i nie odrazu na godzinach wychowawczych zapanuje dopiero co zaznaczona atmosfera.

Rzeczą nauczyciela będzie zorjentować się i zastosować najwłaściwszą metodę postępowania, nie tracąc z oczu pożądanego ideału. A przedewszystkiem i tutaj *w zakresie metody*, a zwłaszcza *kierowania dyskusją* muszą być wzięte pod uwagę wspomniane *fazy rozwojowe młodzieży w wieku szkolnym.*

Ujmując rzecz schematycznie powiemy, że

w kl. III—IV—nauczyciel jest kochającym i wyrozumiałym *ojcem*, niekiedy narzucającym swoje zdanie,

w kl. V—VI—umiejętnym *kierownikiem i organizatorem* dyskretnym, podporządkowującym sobie wychowanków mocą uznanego autorytetu i przewagi intelektualnej i moralnej

i w kl. VII—VIII—serdecznym starszym *druhem*, przyjacielem i doświadczonym *doradcą* młodzieży.

Od tego w jakiej płaszczyźnie ułożą się stosunki pomiędzy klasą, a wychowawcą w tych trzech zaznaczonych okresach rozwojowych zależne jest i podejście metodyczno-dydaktyczne nauczyciela do zagadnienia godzin wychowawczych i powodzenie w samej pracy.

A ponieważ dokładne poznanie objektu, nad którym się pewien proceder dokonuje jest rzeczą nieodzowną,—w danym wypadku poznanie objektu—dziecka, które jest jednocześnie i objektem i subjektem w procesie wychowawczym—dlatego też na ten moment nigdy nie jest dostatecznie położony nacisk.

Max Hébert — dyrektor seminarjum nauczycielskiego w Saint Brieux we Francji (école normale d'instituteurs) w artykule na temat godzin wychowawczych dyrektora (Entretiens d'un directeur avec ses élèves) drukowanym w Enseignement Public pod red. Berthiera powiada: „Nous aprenons à nos élèves petits et grands tout ce qu'il ne leur est pas permis d'ignorer, n'auraient—ils pas a nous apprendre ce que nous, leur maitres ne devions pas ignorer" i przystępując do swych pogawędek z uczniami każe im odpowiedzieć na następujące pytania: „opowiedz mi o twojej rodzinie", „o sobie samym" i powiedz jakiemi sposobami można najskuteczniej na ciebie wpłynąć, a także kto wywiera na ciebie największy wpływ" — i otrzymuje odpowiedzi zdumiewająco proste i szczere, a wśród nich, jedna która najbardziej wzruszyła dyrektora Heberta, a którą za anonimowym autorem powtórzyłyby setki i tysięcy młodzieży wszelkiego wieku na obu półkulach: „ten wywiera na mnie największy wpływ, kto mnie najbardziej *kocha*".

„*Poznajcie* waszych uczniów, ponieważ z pewnością ich nie znacie", słowa starego Roussa są zawsze aktualne, zwłaszcza gdy przystępujemy do pracy wychowawczej i dlatego w myśl tego cośmy mówili w części pierwszej referatu jednem z zadań godzin wychowawczych winno być poznanie klasy i temu musi być poświęcona pewna ich ilość, jako wstęp do właściwej organizacji planu dalszego.

Zbliżamy się do *końca naszych rozważeń.*

Pominąłem świadomie wszelkie drobiazgowe *szczegóły organizacyjne*, zależne od ogólnej organizacji szkolnej.

Jeśli chodzi o umiejscowienie godzin wychowawczych w planie, to pożądanem byłoby urządzanie ich na pierwszych godzinach lekcyjnych, a jeżeli już na ostatnich, to nie z zamiarem przeciągania ich w nieskoń-

czoność i wystawiania na próbę cierpliwości młodzieży chyba, że ona wyraźnie o to sama poprosi.

Ilościowo winna wypaść nie rzadziej niż raz w tygodniu w każdej klasie, nie licząc ewentualnych pogadanek dyrektora lub lekarza szkolnego na godzinach zastępczych i zebrań świetlicowych. *Plan* półroczny szczegółowy, roczny bardziej schematyczny, dostatecznie elastyczny, pozostawiający pewne luzy, umożliwiające uwzględnienie niespodziewanych nagłych wydarzeń, oparcie planu i tematów na *życzeniach młodzieży* z wyraźną jednak linją kierunkową i *pionem wychowawczym*, którym jest cel, jaki sobie wychowawca w danej klasie założył po dokładnem *poznaniu jej* właściwości psychicznych i wad. W każdym bądź razie *wychowawca nie może iść nie przygotowany* na godzinę wychowawczą, nie może przed wejściem dopiero do klasy pytać kolegów o temat, w hierarchji zajęć szkolnych nauczyciela godziny wychowawcze *nie mogą* być czemś mniej ważnem, łatwiejszem od lekcji, jakimś pseudo wypoczynkiem. A skoro weszliśmy na drogę określenia „per negationem", to powiedzmy sobie dalej czem *godziny wychowawcze być nie powinny*. A więc pod żadnym pozorem nie powinny być dalszym ciągiem niezakończonej lekcji, ani powtórką przed maturą, ani też posiedzeniem kółka naukowego, nie powinno się na nich załatwiać spraw administracyjno gospodarczych klasy (np. ściąganie składek), ani też przeprowadzać dochodzeń dyscyplinarnych, mogą byc natomiast i powinny być omówione sprawy, związane z samorządem klasowym i jego agendami, bibljoteczką klasową, sklepikiem i t. p. ujmując je jako czynniki wychowania społecznego, obywatelskiego i t. d.

Z należytem więc zrozumieniem zorganizowane i we właściwą metodę ujęte godziny wychowawcze nie mogą się spotkać *z zarzutem werbalizmu*. Istnieje inna jeszcze *okoliczność przemawiająca rzekomo przeciwko* wprowadzeniu tych godzin, a jest nią *brak czasu i nieprzygotowanie nauczyciela*. Te jednak musimy odrzucić, a limine... szkoła współczesna musi znaleźć czas na wykonywanie jednej z najpoważniejszej swych funkcyj, a nauczyciel — o ile uświadomi sobie swoją rolę i swe wielkie możliwości w tej dziedzinie—znajdzie czas i siły, by się do tej roli i zadań należycie przygotować.

Kończę już stwierdzeniem, że zadaniem niniejszego referatu nie było danie jakiejś gotowej recepty czy przepisu „kulinarnego", w sprawach bowiem wychowania najczęściej zawodzą narzucone przepisy i recepty, a jedynie rzucenie światła i zamarkowanie pewnych punktów w dziedzinie, która jak i wiele innych winna stać się problemem rozwiązywanym

w codziennej pracy nauczyciela. Do mechanicznego naśladowania wzorów i szablonów powołani są rzemieślnicy, problemy zaś rozwiązują wolni w swej twórczości i świadomi celu do którego dążą pedagodzy-artyści. Bądźmy więc nimi!

A. Narwoysz.

89.

Z zagadnień seksualnych w szkole.

(na marginesie odczytu Dr. Prażmowskiego).

Dnia 7 kwietnia r. b. na konferencji wychowawczej dla nauczycielstwa m. Wilna Dr. Prażmowski, kierownik państwowego zakładu higjeny w Wilnie, wygłosił referat p. t. „Zagadnienia seksualne na terenie szkoły". W referacie tym uzasadniał — ze stanowiska przedewszystkiem higjenisty — konieczność dość wczesnego uświadamiania dzieci w kwestjach płci. Za moment odpowiedni do tego uważał okres dojrzewania, gdy w dziecku budzi się specjalne zainteresowanie temi zagadnieniami. W klasach starszych zalecał wielką czujność i delikatność w tych sprawach, możność i konieczność sublimacji instynktu oraz podkreślał potrzebę ostrzeżenia młodzieży męskiej przed niebezpieczeństwem, grożącem jej ze strony chorób wenerycznych.

Mówił o smutnych i niepożądanych zjawiskach w życiu młodzieży na tle seksualnem i wspomniał o próbach radykalnego rozwiązania tych kwestyj, wysuwanych przez Amerykanina Lindsey'a.

Ciekawy i z wielkiem znawstwem wygłoszony referat nie znalazł należytego oddźwięku wśród zgromadzonych licznie wychowawców z racji — jak sądzę — tak jeszcze rozpowszechnionej niechęci do otwartego i prostego omawiania tego rodzaju zagadnień na publicznem zwłaszcza zebraniu. Wciąż jeszcze skłonni jesteśmy do uprawiania w sprawach płci „strusiej polityki", do zdawania się na los, do unikania czynnej postawy wobec tak bardzo życiowych zagadnień, aczkolwiek każdy wnikliwy wychowawca nie może nie widzieć spustoszeń fizycznych — a przedewszystkiem i co gorsza — moralnych, jakie szerzą się na tem tle śród młodzieży. Frazesy o powojennem zepsuciu, które zczasem minie, jak zły sen, usypiają tylko naszą uwagę, są zaś w tej dziedzinie—jak może i w wielu innych — złudzeniem, bo i przed wojną wcale lepiej nie było. Wystarczy przypomnieć sobie rozluźnienie obyczajów wśród młodzieży

szkolnej b. zaboru rosyjskiego, a zwłaszcza w Rosji, po roku 1905. Wychowawca nie może zamykać oczu na to, co się obecnie dzieje. Uświadamianie — jak najbardziej niewłaściwe — wdziera się wszystkiemi porami do duszy dziecka, bruka ją i odziera z szat niewinności, pobudza częstokroć do przedwczesnego życia płciowego i przekształca młodzieńców w wiośnie życia w starych cyników, dla których niema na świecie w tej dziedzinie nic świętego i wzniosłego. Być może, iż młodzież żeńska mniej ulega zepsuciu, lub też — co byłoby mało pocieszające — lepiej zachowuje pozory. Sąd o tem pozostawiam koleżankom, stwierdzam zaś ponownie, że z młodzieżą naogół jest źle i akcja ratownicza— świadoma celu i środków — jest konieczna.

Jestem osobiście zwolennikiem radykalnych metod postępowania, dlatego też wiele pomysłów Lindsey'a trafia mi do przekonania, zdaję sobie jednak sprawę, iż dużo jeszcze upłynie czasu, zanim pomysły te dałoby się u nas realizować. Wysuwam przeto program działania minimalny.

Konieczną jest rzeczą uświadomienie dziecka jeszcze *przed* okresem pokwitania. Bertrand Russel w dziele „O wychowaniu" słusznie twierdzi, iż uświadamianie w okresie gorączkowej ciekawości w czasie dojrzewania jest nieodpowiednie. Dodam od siebie, że byłoby przytem zazwyczaj już spóźnione, a jestem najmocniej przekonany, że maksyma: „lepiej zawcześnie, niż zapóźno" w tym wypadku ma bezwzględnie zastosowanie. Ponieważ do szkoły średniej przyjmować będziemy młodzież mającą conajmniej 12 lat ukończonych, a więc w okresie wczesnego pokwitania, moment uświadomienia przypadłby zasadniczo na czas przebywania dziecka w szkole powszechnej.

Nasuwa się pytanie, kto ma dokonać tego niezbędnego, a jakżeż trudnego i delikatnego zabiegu. Oczywiście najbardziej powołanymi do tego są rodzice dziecka, zwłaszcza matka, której kobieca subtelność ma tu wielkie pole do popisu. Lecz w dzisiejszych czasach, gdy do szkół uczęszcza młodzież ze wszystkich warstw społecznych i tylko drobny odsetek dzieci ma odpowiednio wykształconych rodziców, pozostawianie sprawy uświadomienia rodzicom byłoby tej sprawy całkowitem pogrzebaniem.

W tej dziedzinie — jak i w wielu innych — *szkoła ma obowiązek* wyręczenia rodziców. Uświadamianie — powolne, stopniowe — odbywać się powinno przedewszystkiem na lekcjach przyrody, na pogadankach lekarza - higjenisty, a nawet — co byłoby już mniej pożądane — na specjalnych pogadankach wychowawczych. Nie trzeba — zdaje się —

dodawać, że w tej dziedzinie subtelności, taktu, a przedewszystkiem gruntownej znajomości duszy dziecka nigdy nie może być zawiele. Kto nie ma prostego i naturalnego podejścia do tych spraw, niech strzeże się uświadamiania dzieci! Szkoda będzie większa, niż możliwe korzyści.

Na terenie szkoły średniej (4-letniego gimnazjum) winno odbywać się dalsze uświadamianie młodzieży. Trzeźwe — naukowe — objaśnienie drażliwych spraw ochładzająco działa na młodzież, zmusza ją do głębszego i poważniejszego ich ujmowania i odbiera zagadnieniom płci posmak czegoś zakazanego i specjalnie pociągającego. Przypominam sobie, iż rozpowszechniona wśród młodzieży w czasach mej młodości lektura Forela działała bezwątpienia umoralniająco. Ostatnia, a więc IV klasa gimnazjum nadawać się będzie w zupełności do zapoznania młodzieży męskiej z niebezpieczeństwem chorób wenerycznych, młodzieży zaś żeńskiej z zadaniami i obowiązkami kobiety jako matki. Trzeba się liczyć z tem, że wielu młodzieńców i dziewcząt z ławy gimnazjalnej wejdzie wprost w życie, a wątpliwości nie może — mojem zdaniem — budzić twierdzenie, iż przygotować należycie młodzieńca lub dziewczę do życia seksualnego znaczy w wielkim stopniu wychować człowieka i obywatela.

Na zakończenie chciałbym jeszcze zwrócić uwagę na konieczność ostrożnego i subtelnego traktowania młodzieży obojga płci w tym okresie, gdy budzi się miłość, gdy zaczyna się flirt — przeważnie całkiem niewinny. Reakcja zbyt ostra lub — co gorsza – brutalna powoduje w najlepszym razie uraz psychiczny, budzi niechęć i odrazę do wychowawcy, niekiedy zaś prowadzi nawet do samobójstwa. Z mej praktyki nauczycielskiej znam przykry fakt samobójstwa ucznia kl. VIII-ej, zdolnego i b. wartościowego pod względem moralnym chłopca, którego dyrektor skarcił w ostry sposób za „wałęsanie się późnym wieczorem z prostytutką", podczas gdy w rzeczywistości — jak się później wyjaśniło — chłopak odprowadzał swoją narzeczoną, dziewczynę z porządnego domu.

Nie należy zapominać, że miłość młodzieńcza jest pięknym i delikatnym kwiatem, nie znoszącym szorstkiej ręki, że jest puklerzem, chroniącym duszę młodzieńca i dziewczęcia od zepsucia.

Byłbym bardzo rad, gdyby mój artykuł posłużył za wstęp do dyskusji w tych — tak bardzo ważnych — zagadnieniach, dyskusji, która mogłaby się toczyć swobodnie na łamach naszego „Dziennika".

Optymista.

90.

Centralna Spółdzielnia Szkolna.

W roku 1932 na wiosnę z inicjatywy grona nauczycieli spółdzielców, w porozumieniu z p. Inspektorem Szkolnym m. Wilna i Radą Okręgową Związku Spółdzielni Spożywców Rzeczypospolitej Polskiej utworzony został t. zw. Nauczycielski Komitet Spółdzielczy. Celem jego było: 1) propagowanie idei spółdzielczej wśród dziatwy, 2) opracowanie ram organizacyjnych dla spółek uczniowskich, 3) organizacja sklepików uczniowskich z materjałami piśmiennemi.

Pracę w Komitecie rozpoczęto od zbadania istniejących kooperatyw uczniowskich, ich działalności i form organizacyjnych. Pod tym względem stwierdzono wielki chaos, wynikający z nieznajomości zasad spółdzielczych oraz braku technicznego wyrobienia opiekunów spółdzielni uczniowskich.

Na zebraniu opiekunów spółdzielni uczniowskich m. Wilna w dniu 15-VI.1932 r., wyłoniono Komitet Organizacyjny przyszłej Centralnej Spółdzielni Szkolnej, mającej objąć opiekę instrukcyjno - wychowawczą oraz gospodarczą nad spółdzielniami uczniowskiemi Okręgu Wileńskiego.

Zapoczątkowano pracę w Wilnie. Komitet Organizacyjny wszedł w kontakt z oddz. Wil. Związku Spółdz. Spoż. Rzplitej Polskiej jako miejscową hurtownią spółdzielczą, celem zorganizowania zakupów materjałów piśmiennych. Akcja ta — do pewnego stopnia — powiodła się, zebrano około 200 złotych funduszu.

W dniu 31-X.—7-XI.1932 r. — zorganizowano pierwszy praktyczny kurs nauczycielski dla opiekunów spółdzielni uczniowskich. Podobne kursy, w zwężonym zakresie, odbyły się dla uczniów szkół powszechnych. Pozatem Komitet opracował ogólny program wychowawczy spółdzielczości uczniowskiej.

W dniu 28-I.1933 r. odbyło się zebranie, na którem postanowiono rozszerzyć działalność Komitetu i na powiaty Okręgu. Komitet Organizacyjny wyłonił ze swego zespołu 3 sekcje:

1) społeczno-wychowawczą, z zadaniem organizowania pracy wychowawczej na terenie kooperatyw uczniowskich, służenia radą i pomocą wszystkim opiekunom spółdzielni, organizowania miejscowych kursów i t. p.,

2) gospodarczą — z zadaniem organizowania i skupiania działalności gospodarczo-handlowej spółek uczniowskich,

3) organizacyjną, ze szczególnem uwzględnieniem pracy w powiatach Okręgu.

Siedzibą wszystkich sekcyj jest Inspektorat Szkolny m. Wilna, ul. Gdańska 6.

W dniu 20-II. b. r. — Pan Kurator Okręgu Szkolnego Wileńskiego przyjął prezydjum Komitetu, które przedstawiło dotychczasowy swój dorobek, oraz plan pracy na przyszłość. Pan Kurator odniósł się z całą życzliwością do poczynań Komitetu i przyrzekł mu poparcie.

W miesiącu marcu i kwietniu odbyły się trzy kursy spółdzielcze o charakterze praktycznym: w Święcianach, Postawach i Wilejce. Komitet Organizacyjny projektuje zorganizowanie w bieżącym roku szkolnym jeszcze 5 podobnych kursów dla powiatów: wileńsko-trockiego, dziśnieńskiego, mołodeckiego, brasławskiego i oszmiańskiego. Pozatem w dniu 11 maja b. r., zorganizowany zostanie Zjazd Opiekunów Spółdzielni Uczniowskich Okręgu Wileńskiego, który zajmie się opracowaniem dalszego planu pracy na przyszły rok szkolny, oraz omówieniem założeń wychowawczych spółdzielczości uczniowskiej.

Józef Woszczak.

ANKIETA

w sprawie spółdzielni uczniowskich na dzień 1-I.1933 r.

Celem zebrania materjału informacyjnego o spółdzielniach uczniowskich — Komitet Organizacyjny Centralnej Spółdzielni Szkolnej rozpisał niżej umieszczoną ankietę. Wszystkie spółdzielnie uczniowskie (wzgl. sklepiki) winny opracować odpowiedzi i nadesłać do Kom. Org. Centr. Spółdz. Szk. (Insp. Szkolny m. Wilna, Gdańska 6) — w terminie do 20 maja r. b.

1. Spółdzielnia Uczniowska przy szkole .... pow. ____________

2. Działalność gospodarcza:

a) sklep:

1. zakupy w IX, X, XI, XII — 1932 roku wynoszą ____________ zł.

2. targi w IX, X, XI, XII — 1932 roku wynoszą ______ zł.

b) fundusze obrotowe:

1. własne (fundusz społeczny, udziały) wynoszą ______ zł.

2. obce (pożyczki, kredyt towarowy) wynoszą ______ zł.

c) podział czystej nadwyżki — na jakie cele — kto decyduje.

3. Działalność społeczno-wychowawcza:

a) rachunkowość — jakie są prowadzone książki – przez kogo — system,

b) formy pracy społeczno - wychowawczej w ramach spółdzielni uczniowskich (czy są i jakie, np. świetlice, kółka naukowe, zebrania i t. p.).

4. Uwagi, życzenia, bolączki związane z pracą w spółdzielni uczniowskiej.

91.

Nauczanie łączne i realizowanie nowego programu w oddziałach I-szych szkół powszechnych

Bibljografja.

(c. d.).

Azet, Włocławek — Opracowanie tematu: Zabawy dzieci w zimie. Krajobraz zimowy. Na klasę pierwszą szkoły powszechnej. — Życie Szkolne Nr. 2 r. 1933.

Florjan Balcar — Cechy nauczania łącznego — Praca Szkolna Nr. 6 r. 1933.

L. Bandura — Nauczanie syntetyczne w Niemczech — Głos Nauczycielski Nr. 22 r. 1933.

L. Batorowicz i A. Wrotniak — Szkic lekcyj w oddziale pierwszym (ciąg dalszy) — Przyjaciel Szkoły Nr. 4 r. 1933.

St. Dobraniecki — Dwawarjanty nauki czytania i pisania (ciąg dalszy). — Praca Szkolna Nr 6 r. 1933.

Dr. Stefan Frycz	— Organizacja pracy w oddziale pierwszym szkół 7, 6, 5 i 4 klasowych (ciąg dalszy) — Przyjaciel Szkoły Nr. 4 r. 1933.
B. Gaudnik	— Na marginesie kursu łącznego nauczania — Ogniskowiec Nr. 7 r. 1933.
D. Grünberg	— Sprawozdanie z lekcji w klasie I-szej p. t. „Ptaszki w zimie" — Z prac konferencji rejonowych w powiecie brodzkim — Echo Nauczycielskie Nr. 2 r. 1933.
K Guńka	— Nauczanie łączne. Materjał naukowy klasy pierwszej na styczeń i luty — Miesięcznik Pedagogiczny Nr. 2 r. 1933.
K Guńka	— Nauczanie łączne. Materjał naukowy klasy pierwszej na marzec i kwiecień. Miesięcznik pedagogiczny Nr. 3 r. 1933.
A. Klar	— Problemy wychowawcze. Nowy program nauczania i wychowania dla oddziału I-go szkoły powszechnej. Brody. Zarząd konferencji rejonowych.
Dr. Jan Kuchta	— Rozwój psychiczny młodzieży, a praca szkolna — Warszawa r. 1932.
T. Łaciak	— Co robić z dziećmi w klasie I?—Ogniskowiec Nr. 20 r. 1932.
T. Łaciak	— Istota nauczania łącznego— Praca Szkolna Nr. 6 r. 1933.
T. Łaciak	— Czem jest nauczanie łączne i jaki jest jego cel. Ogniskowiec Nr. 6 r. 1933.
Klara Michalska	— Dwie lekcje, widziane w kwietniu 1932 r. w szkole ćwiczeń Instytutu Pedagogicznego w Wiedniu — Praca Szkolna Nr. 6 r. 1933.
W. Nowicki	— Nauka języka polskiego w szkole powszechnej oddział I. Nowy program (ciąg dalszy) — Życie Szkolne Nr. 3 r. 1933.
B. Owczynnik	— Geneza metody łącznej — Kurjer Wileński Nr. 49 r. 1933.
Jan Sokołowski	— Nowa organizacja zajęć w oddziale I szkół pow-

szechnych, a dom rodzicielski — Przyjaciel Szkoły Nr. 5 r. 1933.

Edward Tomaszewski — O metodzie syntetycznej i jej podłożu (ciąg dalszy) — Szkoła Nr. 3 r. 1933.

S. T. — Pierwszy zjazd państwowego związku zwolenników nauczania syntetycznego w Moguncji — Ogniwo Nr. 6 r. 1933.

J. Witek — Gra w dwudziestkę. Szkic lekcyjny na oddział I. — Przyjaciel Szkoły Nr. 6 r. 1933.

A. Wrotniak i Z. Batorowicz — Rozkład materjału naukowego na oddział pierwszy szkół powszechnych z uwzględnieniem „Elementarza Powiastkowego" M. Falskiego, oparty na instrukcji Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 7 lipca 1932 r. (ciąg dalszy) — Życie Szkolne Nr. 2 i 3 r. 1933.

A. Wrotniak i Z. Batorowicz — Dzień pracy w oddziale pierwszym — Życie Szkolne Nr. 3 r. 1933.

Kazimierz Żychal — Jak należy rozumieć „ujęcie mowne" w nauczaniu łącznem — Ogniskowiec Nr. 20 r. 1932.

" " Nauczanie syntetyczne w praktyce. Sprawozdanie z przebiegu lekcji, przeprowadzonej w oddziale I. — Przegląd Nauczycielski Nr. 2 r. 1933.

H. R.

Warunki umieszczenia ogłoszeń: 1/1 strona zł. 80.— 1/2 strony 45 zł.— 1/4 strony zł. 25.— 1/8 str. zł. 15.—. Ogłoszenia umieszcza się **tylko po zapłaceniu zgóry** przypadającej należności (konto Nr. 30466) w P. K. O.. Administracja pozostawia bez odpowiedzi nadesłane do druku ogłoszenia, o ile jednocześnie należność nie została wpłacona.

Druk. „Lux" Wilno.

276